

Koroška Kronika

IZDAJA P. W. B. — BRITANSKE ZASEDBENE SILE V AVSTRIJI

Številka 7

Celovec, 31. avgusta 1945

Cena 15 grošev

Važne izjave predsednika Trumana

Včeraj se je v Ameriki objavila vsebina poročila, ki ga je predsednik Truman poslal ameriškemu kongresu in ki se nanaša na ogromno delo, ki so ga izvršile Zedinjene države med vojno skladno z zakonom o posojilu in zakupu.

OGROMEN DOLG

Poročilo vsebuje svarilo ameriškemu ljudstvu, da bi utegnil poskus, izsiliti odplačevanje ogromnega dolga 42 milijard šilingov, povzročiti po vsem svetu gospodarsko zmešnjava, posledica bi pa bila tretja svetovna vojna.

Dobesedno pravi prezident Truman: „Dolg je tolik, da bi naši zavezniki bili prisiljeni, zatekat se k istim obupnim pripomočkom, kakor so jih pred vojno uporabljale osne velesile: na vse kriplje bi se trudile, da pričarajo iz svoje zunanje trgovine izvozne prebitke, samo da bi mogli odplačevati svoje dolgov.“

Kaj bi to pomenilo? Pomenilo bi, da bi se Zedinjene države same dušile v svetu, na katerem bi ležala peza neplodovitega dolga: povsod bi ameriška zunanja trgovina naletela na vse hujše in nazadnje nepremagljive ovire.

„Na vso moč si bomo prizadevali,“ pravi zato predsednik Truman, „da najdemo rešitev, ki bo predstavljala najugodnejšo osnovo za našo lastno blaginjo.“

Poročilo namiguje na pogajanja, ki so se že pričela z raznimi narodi in ki jim je namen, najti mednarodni trgovini višjo ravnilo in ustaliti mednarodni denarni promet.

Do 30. junija t. l. so Zedinjene države prispevale za skupno zmago nad 280 milijard dolarjev. Od te ogromne vsote gre 15% na dobave, ki so jih Zedinjene države izvršile v prilogi zaveznikom. 42% vseh dobav je šlo v Veliko Britanijo, ki torej zavzema prvo mesto. To je naravno, ker je ta država tudi prva postala deležna ugodnosti zakona o posojilu in zakupu. Drugo mesto gre Sovjetski Uniji 28%. Ostala tretjina je šla v Sredozemlje, Afriko in pacifiško območje.

NAPORI ZAVEZNIKOV

Poročilo priznava, da so se zavezniki v znatni meri oddolžili Ameriki, in sicer v okviru tega istega zakona o posojilu in zakupu. Do 1. aprila t. l. so zavezniki nudili

Ameriki dajatve in storitve v vrednosti 56.000 milijonov šilingov, pri čemer odpade levji delež zopet na Veliko Britanijo.

Sovjetska Unija je mogla proizvajati samo za lastne potrebe in je poleg tega bila navezana na dobave v okviru zakona o posojilu in zakupu. Dalje je Amerika pomagala Sovjetski Uniji, ko je ta premeščala svoje tovarne iz ogroženih zapadnih predelov daleč na vzhod.

Vsekakor se je Sovjetska Unija oddolžila Ameriki v obliki storitev, ki jih gre ceniti na 21.390.000 šilingov (do 1. 4. 1945.).

PLUTON IN FIDO

Na to se poročilo vrača k Veliki Britaniji ter ugotavlja težave, ki jih mora ta država prebroditi glede prehrane. Hkrati velja uvaževati orjaško proizvodnjo orožja na Angliškem, ki je vezala mnogotvornih sil.

Dve prevažni napravi, ki sta odločilno

pospeševali vdor ameriških armad v Francijo, sta zasluga angleških učenjakov in tehnikov: cevovod „Pluton“ in sistem „Fido“. Prvi je pretakal bencin iz Anglije v Francijo, drugi je razprševal meglo in s tem omogočal letalom pristajanje.

Samo dve angleški ladji, namreč „Queen Mary“ in „Queen Elisabeth“, sta med vojno prepeljali čez en milijon ameriških vojakov.

NAPORI OSTALIH ZAVEZNIKOV

Francija, Belgija in Nizozemska so se ko po osvoboditvi stavile v službo zakona o posojilu in zakupu. Poročilo navaja podrobno statistično gradivo, ki nazorno priča, v koliki meri so omenjene države črpale podporo iz Amerike in kaj so po drugi strani same prispevale za skupno zmago. Kar se Belgije tiče, so bile dobave iz Belgijskega Konga Ameriki znatne, tako da se je Belgija oddolžila do višine 261.170.000 šilingov.

Glavni vojni zločinci pridejo pred sodnike

Istočasno so v Londonu, Washingtonu, Parizu in Moskvi objavili prvi imenik vojnih zločincev nacističnega kova. Obsega 24 imen najvidnejših nosilcev kljukastega križa. Vsi so pri alijiranih v zaporu, vse čaka dan, ko se bodo morali v Nürnbergu pred mednarodnim sodiščem zagovarjati.

SVETOVNO ZNANA IMENA

Na prvo mesto so posadili Göringa, s čimer ga je prav za prav doletela čast, ker je v rajhovski „ranglisti“ zavzemal drugo mesto. Za njim sledi Heß, ki se je leta 1941 naveličal biti Führerjev namestnik ter je tajinstveno pobegnil v Veliko Britanijo. Tretji je Ribbentrop, eden najbolj zagriženih hulaškecev druge svetovne vojne.

Seznam naštevava potem še naslednja nekoč slavna imena: Robert Ley, vodja DAF, Alfred Rosenberg, ki je utemeljil nacistično filozofijo, Hans Frank, ki si je kot generalni guverner na Poljskem pridobil žalostni naslov „krvnik Poljske“, Ernest Kaltenbrunner, ki je bil kot SS-Führer in general policije malodane vsemogočen, Viljem Frick, državni protektor Češke in nekdanji notranji mini-

ster, dalje Julij Streicher, znani protižidovski hujšakač.

Po vrsti bomo imenovali moše, ki še dalje dičijo zgodovinski seznam vojnih zločincev: Keitel, šef vrhovnega poveljstva nemške vojske, Funk, minister za nemško gospodarstvo in predsednik državne banke, Hjalmar Schacht, nekdanji predsednik državne banke, Gustav Krupp pl. Bohlen und Halbach, svetovno znani vodja Kruppovih tovarov, veleadmiral Raeder, ki je bil prva leta vojne vrhovni poveljnik nemške mornarice in je brezobzirno podmorniško vojno pospeševal na vso moč, admiral Karl Doenitz, poslednji komandant nemške mornarice in Hitlerjev naslednik za malo dni, Baldur von Schirach, ki je vodil HJ v vsej Nemčiji in je bil tudi dunajski gauleiter, Fritz Sauckel, turinški gauleiter in državni poverjenik za delo v vojni.

Seznam zaključujejo tale imena: Albert Speer, duša nemške vojne proizvodnje, Martin Bormann, načelnik štaba nacistične stranke, Franz v. Papen, nekoč poslanik v Turčiji, feldmaršal Alfred Jodel, poslednji vrhovni poveljnik nemške armade, Konstantin v. Neurath, nekdanji zunanji minister in državni protektor na Češkem, Seyß-Inquart, avstrijski Quisling in namestnik na Nizozemskem, končno Hans Fritzsche, načelnik radiooddelka v nemškem propagandnem ministertvu.

URADNA IZJAVA

Kakor k temu v Londonu uradno ugotavljajo, objava seznama dokazuje, da je zaveznikom do tega, da kličejo vse veljake nacizma brez izjeme na zagovor. Ne mislijo se omejevat le na tiste, ki so vojno neposredno

Avstrijski prostovoljci v Francoski armadi

Prvi bataljon avstrijskih prostovoljcev, ki je bil v Franciji ustanovljen, pride na francosko zasedbeno ozemlje v Avstriji. Ze pred štirimi tedni je bilo Avstrijcem dovoljeno ustanoviti bataljon avstrijskih prostovoljcev, ki bi naj pod francoskim vodstvom nastopili na bojišču. Po zlomu Nemčije je bilo sklenjeno, da bo ta edinica služila kot zasedbena četa v avstrijskem ozemlju. Za ta bataljon se jih je toliko prijavilo, da so morali ustanoviti še en bataljon. Sprejeti so bili vsi tisti Avstrijci, ki so sodelovali s francoskimi uporniki, tisti, ki so zbežali iz vojaške službe, dalje vsi oni, ki so se skrivali v Franciji, kakor tudi vojni ujetniki, katerih politično zadržanje je bilo neoporečno.

Naravno so se hoteli vtihotapiti tudi nacisti, vendar so jih kmalu spoznali. Ta bataljon prostovoljcev vodi avstrijski častnik, samo poveljnik je Francoz. Vojaki nosijo francoske uniforme. Bataljon bodo uporabili v francoskem zasedbenem ozemlju kot grafičarje in kot obmejno policijo.

pripravljali ali ki so pripadali tajni državni policiji (Gestapo).

QUISLINGOVA PRAVDA

Medtem ko se v Nürnbergu pripravlja sodna obravnava zoper 24 vodilnih nemških vojnih zločincev, se je v Oslu razprava zoper Vidkuna Quislinga, norveškega Hitlerjevega paladina, že pričela.

Med razpravo je prišlo na dan, da je bil Quisling v tesnih stikih z nemškim generalnim štabom ter je dajal podrobne nasvete, kako se naj nemško izkrcaje na Norveškem izvrši. Quisling se pa brani s tem, da taji. Pravi, da je vedel, da je nameravala Velika Britanija 1940 Norveško zasesti, zato se je boril za norveško nevtralnost. O razgovorih z nemškimi generali noče nič vedeti — za devne listine da so potvorne.

Nekaj časa so sodniki imeli vtis, kakor da Quislingu ne gre pripisovati popolne prištevitosti. Zato se je odredila zdravniška preiskava njegovega duševnega stanja. Zdravniki so spoznali, da je Quisling zdrav in da je za svoje dejanje docela odgovoren.

Quisling si domišljuje, da bo na sodnike napravil vtis, če pogreva reči, ki segajo daleč nazaj. Med drugim je izjavil, da se je vedno zanimal za verska vprašanja in da je nameraval postati župnik v Fyresdal. Se kot načelnik vlade da se je ukvarjal s tem načrtom.

Priče, ki se vrste, navajajo marsikaj obremenilnega. Razbremenilne priče, ki so jih predlagali branilci, niso dosedaj povedali nič tehtnega. Tako je neka priča vedela povedati, da je bil Quisling v šolskih letih vedno zelo boječ.

Razpravo so prekinili, ker so sodniki sklenili, da se odpeljejo v okolico Osla, kjer je imel Quisling svoj razkošni dom poln nakradenih dragocenosti.

Predaja Japonske - zgodovinsko dejstvo

Japonski cesar je razpustil vrhovni vojni svet in mesto njega imenoval poseben odbor, ki mu bo naloga, da se bavi z vprašanji, ki so v zvezi s kapitulacijo.

Osrednja zadeva je zasedba Tokija po zaveznikih silah. Ta se je zavlekla za 48 ur, ker so besneli med Okinavo in Honžnjem silni tajfuni. Dne 26. avgusta pa se je pred japonsko obalo pojavilo zavezniško brodovje in 400 bojnih ladij vseh vrst je zmagovalno plulo v široki Sagami-zaliv. Ker nadaljnja pot še ni bila prosta min, so se po naročilu zaveznikov japonski minolovci pospešeno lotili dela, tako da so mogle dva dneva kasneje prve ameriške vojne ladje zapluti v pravi tokijski zaliv. Kmalu so sledile težke ladijske enote, med njimi oklopnice „Duke of York“, „Jova“, „South Dakota“ in „Missouri“. Na poveljniškem mostu ladje „Missouri“ je stal poveljnik ameriškega brodovja, admiral William Halsey. — Dne 29. avgusta je došel vrhovni poveljnik vseh zaveznikih morskil sil v Pacifiku, admiral Chester Nimitz, ter je stopil na krov bojne ladje „South Dakota“, da bi odtod vodil nadaljnje operacije v zvezi s predajo. Višek bo brez dvoma predstavljalo vkorakanje prvih oddelkov zavezniške vojske v cesarsko prestolnico Tokio, ki je menda določeno za nedeljo dne 2. septembra. Medtem so že pristale prve ameriške čete na letališču Atsugi, 30 km južno od Tokija. Dne 2. septembra bi se tudi morala na krovu oklopnice „Missouri“ svečano podpisati listina o predaji japonskega cesarstva.

Vesti, ki prihajajo z vseh delov razsežnega vzhodnoazijskega bojišča, potrjujejo, da se je japonska vojska sprijaznila z neizprosnimi resničnostjo. Povsod se japonske čete vdajajo ali pa stoje v pogajanjih za predajo. Kitajski letalski oddelki so brez ovire pristali v Pekingu, Nankingu in Sanghaju. V kratkem se bodo v Nankingu uradno podpisale pogodbe o kapitulaciji celokupne japonske vojske na Kitajskem.

Mandžurska je vsa v oblasti sovjetskih čet in mandžurski cesar, nekdanj slepo orodje japonske politike, je ujet. V Port Arturu plapolata ruska zastava.

V Singapuru so se Japonci nehali boriti. Britansko brodovje plove skozi Malaško ožino proti jugu, da vzpostavi v luki britanske državno oblast.

Francozi sestavljajo na Madagaskarju ekspedicijski zbor kakih 8000 mož, da ga čimprej odpremijo v Francosko Indokino, kjer še vedno stoje japonske sile.

In v Tokiju samem, kaj se pa tam godi? Radio Tokio javlja, da so številni japonski rodoljubi pred cesarsko palačo izvršili harakiri... Zdi se, da ne bodo ostali brez posnemalcev.

Amerikanec zagovarja malo trgovino

Senator Klavdij Pepper, predsednik odbora za zunanjo trgovino, je prisel v London. Proučeval bo možnosti za malo trgovino, da naveže stike z inozemstvom za nabavo in prodajo.

„New York Times“ pravi, da bo Pepper obiskal Veliko Britanijo, Francijo, Nemčijo, Rusijo ter srednji vzhod.

Senator je rekel, da je treba napraviti vse mogoče, da se vpelje mala trgovina in na ta način se bo dosegla blaginja v vseh državah.

Pepper je dodal, da bo skušal najti sredstvo, s katerim se bo moglo pomagati mali trgovini, da doseže tisto mesto, ki ji gre v mednarodni izmenjavi.

Zbirka obleke

Namestni ravnatelj ustanove UNRRA, Hendrickson, je oznanil, da so v Združenih državah verska društva različnih veroizpovedi zbirala obleko in je nabrala dovolj za 25 milijonov ljudi. Še preden se začne zima, bo UNRRA poskrbela da se obleke razdele med prebivalstvo, ki je v stiski Jugoslavija je prejela oblačil v vrednosti 54 milijonov šilingov, Poljska za 34 milijonov in Francija za 30 milijonov.

Vzroki in pobijanje legarja

Spisal višji zdravstveni svetnik dr. Rihard Paltau, ravnatelj zdravstvenega urada v Celovcu

Legar (tifus) je bolezen, ki prizadene človeka v celoti. V posebni meri se pa očituje ta bolezen v prebivalih. Tam povzroča bacil legarja oteklino, ki se polagoma razkrajajo, naposled se rane zacelijo. Istočasno oteka vranica. V krvi se tvorijo protivni strupi, in če te ugotovimo, vemo, da je oseba zbolela za legarjem. Te strupe, ki so nekaka obramba proti bolezni, telesu lahko umetno posredujejo s cepljenjem.

Vir okužbe je v vsakem primeru človek, ki boluje za legarjem ali je z legarjem okužen. Prenašajo se pa bolezenske klice s telesnim stikom, z okuženimi živili in včasih po žezelkah.

Kako pobijamo bolezen? Ogibati se moramo vsemu, kar utegne prenašati bolezenske klice. Kajpa je to laže rečeno kakor storjeno. Okužimo se namreč lahko ob dotiku z bolnikovim perilom in njegovo posteljino, dalje ob dotiku z mnogimi predmeti po stopniščih, stanovanjih in straniščih, kjer so pred nami že bili bacilonosci. Najbolj so okužbi izvršeni bolnikov sorodniki in pa osebe, ki se poklicno mude v bližini bolnikov (zdravniki, strežniki, razkuževalci, perice).

Najvažnejša obramba je in ostane čistota. Umivajte si roke vsakpot pred jedjo in vsak pot, ko ste se vrnili iz stranišča! Lahko se

okužite s sadjem, mlekom, sasekljenim mesom, ako ta hranila uživata, ne da bi jih skuhali. V kislem mleku bacil legarja pogine v 24 urah. Vir okužbe postane lahko zelenjava, če pride v surovem stanju na mizo, ker se je od gnojenja drže nevarne klice. Bodite torej previdni in ne jejte nič surovega!

Razširjenje bolezni, ki izvira od okuženega mleka in od okužene vode, nastopi na ta način, da oboli naenkrat veliko število ljudi. Okužba vodovodov v naših alpskih deželah ni mogoča in zato ne pride v poštev za naše pokrajine. Celovski vodovod je v tem oziru neporečen. Nevarni za razširjenje bolezni so pa studenci, v bližini katerih se nahajajo stranišča. Če se pojavi bolezen, pijmo samo prekuhano vodo.

Velike važnosti za razširjenje bolezni so tudi trajne izločevine bacilov in tako zvani nosilci bacilov, ki bolezen hitro prestopajo. Imajo namreč samo vročino. Ti imajo bacile še leta v blatu in v seču. Taki ljudje so lahko vzrok okužbe živili, če so nastavljeni n. pr. v mlekarnah in živilskih tovarnah. Pomenijo tudi trajno nevarnost za tako zvano „kontaktno infekcijo“. Vse osebe, ki delajo na takih mestih, nadzirajo zdravstveni uradi.

Da preprečimo razširjanje legarja po žuželkah, odstranimo odpadke in smeti! Vsi drugi izvori okužbe naj bodo razkuženi, tako tudi izločevine za legarjem obolelih oseb.

De Gaulle pri Trumanu

Načelnik francoske države de Gaulle se je pripeljal v Ameriko na razgovore s predsednikom Trumanom. V skupni izjavi sta oba državna poglavarja ugotovila, da Zedinjene države in Francija soglašajo glede povojne ureditve tistih delov sveta, kjer so prizadeti interesi obeh držav. Predsednik Truman je podelil de Gaulleu odlikovanje zaradi njegovega prizadevanja med vojno, da se odpornostni duh francoskega naroda jači. Tudi Georges Bidault, francoski zunanji minister, je dobil ameriško odlikovanje.

Naslednji nedeljo se je general de Gaulle v spremstvu zunanjega ministra napotil iz Washingtona v Hyde Park (država New York), da obišče grob prezidenta Roosevelta. Oglasil se je tudi pri vdovi po preminulem prezidentu, gospe Eleanor Roosevelt.

General de Gaulle namerava pred odhodom iz Amerike še obiskati kanadsko glavno mesto Ottawa. Prihod francoskega državnega poglavarja v Kanado je tem naravnostnejši, ker je znano, da govori dobra petina kanadskega prebivalstva francoski.

V razgovoru z novinarji je de Gaulle izjavil, da Francija ne zahteva nemške zemlje. Kar zahteva, je nadzorstvo nad levim bregom Rena za nedoločen čas. Tudi želi Francija, da se meje francoskega zasedbenega pasu v Nemčiji nekoliko razširijo.

Rusko-kitajska prijateljska pogodba

Istočasno so v Moskvi in Cingkingu objavili najvažnejše podrobnosti pravkar ratificirane rusko-kitajske pogodbe. Pogodba ima namen, da pripravi tla tesnemu sodelovanju obeh držav v preprečevanju japonskih napadov v bodočnosti. Sovjetska Unija bo podpirala izključno le kitajsko osrednjo vlado. Kitajski se priznava vrhovna država na oblasti v treh vzhodnih pokrajinah. Tri mesece po japonski kapitulaciji se bodo ruske čete iz Mandžurske umaknile. Kitajska prizna neodvisnost Zunanje Mongolske, toda le tedaj, če bo ondotno prebivalstvo v ljudskem glasovanju izjavilo, da to neodvisnost zares hoče.

30 let bosta Kitajska in Rusija glavne železniške proge v Mandžuriji upravljali skupno, potem postanejo železnice last Kitajske države. Tudi Port Artur se za dobo 30 let uredi kot skupno kitajsko-rusko pristanišče.

O tej pogodbi je dr. Sun Fo, predsednik kitajske narodne skupščine v Cingkingu, izjavil, da bo Kitajsko najmanj 30 let varovala pred japonsko napadalnostjo. Medtem bo mogla Kitajska svoj vojaški in gospodarski ustroj dodobra izpolniti.

Londonski list „Times“ je uverjen, da pomeni kitajsko-ruska pogodba znaten prispevek za mednarodno varnost in za pomirjenje Daljnega vzhoda. O resničnem miru na Daljnem vzhodu se bo moglo govoriti šele tedaj, ko bo Kitajska tako daleč, da prevzame nase svoj delež odgovornosti za razmere v azijskem kotu sveta. Pogoji za to je, da se dokopljajo Kitajska do politične enotnosti. V boju proti Japonski so si komunistične armade Kitajcev pridobile brez dvoma velike zasluge, vendar so razodele toliko nedostatkost glede organizacijskih zmoglosti, da je vnaprej jasno: tu jedra kitajskega zedinjenja ne gre iskati. To spoznanje se zrcali tudi v kitajsko-ruski pogodbi, ki pomeni očitno zmago desetletnega prizadevanja maršala Čangkajška za enotno Kitajsko.

Vel. Britanija in Sovjetska Unija še tesneje skupaj

V brzojavki, ki jo je poslal generalisim Stalin, ministrskemu predsedniku Attleeju v odgovor na čestitke radi zmage nad Japonsko, prihaja do izraza prepričanje, da prinese povojni čas še tesnejše sodelovanje med Sovjetsko Unijo in Veliko Britanijo. „Vojna proti Nemčiji in Japonski“, se bere v Stalinovi brzojavki, „in skupni cilji v borbi proti napadalnim silam so Sovjetsko Unijo in Veliko Britanijo še tesneje združili. Izražam prepričanje, da se bo sodelovanje, ki se je obneslo v boju in v nevarnostih, še poglobljalo in jačilo v povojni dobi, ko bodo vsi narodi tekmovali v tvornem delu.“

Potovanja ameriških novinarjev v Evropi

Ameriški zunanji minister James F. Byrnes je sporočil, da je poizkušal dobiti za radijske poročevalce in časnikarje dovoljenje, da bi mogli iti v določena evropska področja, pa da mu to ni uspelo. Byrnes je pojasnil, da je sovjetski komisar za zunanje zadeve Molotov ostro proti B. B. C., češ, da je vladna ustanova, ki je ne želi niti na ruskem niti na sovjetskem ozemlju niti na ozemljih, ki so pod rusko kontrolo.

Ameriški zunanji minister je dodal, da bi zelo rad videl, če bi se zastopniki tiska in radia svobodno gibal v tistih evropskih področjih kjer se ni miru ali kjer bodo kmalu volitve.

Smuts o novi dobi miru

Ministrski predsednik Južne Afrike general Smuts je izjavil, da pomenijo določila San Franciska in atomske bombe začetek nove dobe, v kateri se spori med narodi ne bodo več odločali z orožjem.

Kongres svetovnega pomena

Veliki dogodki na Daljnem vzhodu so v toliki meri priklepali nase pažnjo sveta, da so se ljudje bolj malo zavedali važnosti drugega dogodka, ki se je vršil v Londonu: to je bilo 16dnevno zasedanje mednarodne ustanove za oskrbo povojnega sveta (UNRRA).

Poročevalci in govorniki iz različnih držav so na tem zasedanju omenili marsikaj o gospodarskem položaju sveta in o izgledih za prehrano, obleko, obutev in prezimovanje celih narodov.

TRI STOPNJE

Višek celokupne prireditve pomeni gotovo govor, ki ga je imel Herbert Lehmann, generalni ravnatelj ustanove UNRRA. Kar je povedal Lehmann, ni posebno tolažilno, je pa zato dvojno dragoceno. Razodel nam je vso resnico, ničesar ni olepšal, in tako zdaj vemo, da bi grešili, če bi še letos sanjali o povratku dobrih starih časov. Preden se ti vrnejo, bo moralo človeštvo premagati tri težavne stopnje. Nemogoče je reči, kateri gre prednost pred ostalima. Menda, so škripci, v katerih vzdihuje svet, prav radi tega toliko, ker bo treba vse tri stopnje premagati hkrati.

Pomanjkanje hrane se čuti po vsem svetu. Na Kitajskem gladujejo milijoni, a tudi v Evropi so dežele, kjer ljudstvo strada. Celo bogata Amerika je morala začeti štediti pri hrani, tako n. pr. so ameriške zaloge sladkorja razmeroma skromne in na izvoz v ostale dele sveta ne bo mogoče misliti. Svetovna žetev se je skrčila za 10—15%.

Po načrtu, ki ga je razgrnil Lehmann, bi bile naslednje dežele v prvi vrsti potrebne

pomoči: Norveška, Nizozemska, Belgija, Francija, Luksemburška, Jugoslavija, Albanija, Grčija, Češkoslovaška, Poljska in zapadni predeli Sovjetske Unije, ki so bili več ko tri leta bojišče.

Stisko Jugoslavije je opisal dr. Bičanič, član jugoslovanskega odposlanstva. Orisal je znatno škodo, ki so jo utrpeli gotovi predeli, in težave, ki jih ima Jugoslavija pri obnovi. Dr. Bičanič je dejal, da so jugoslovanski narodi uničevali svojo imovino, da so pomagali zaveznikom v boju proti sovražniku.

Člani odbora so spoznali nujnost, da UNRRA vključi v svoje podporno delovanje tudi Avstrijo in Italijo. Na eni izmed poslednjih sej je konferenca, kakor smo že poročali, sprejela zadevne sklepe.

PREVOZNI PROBLEM

Druga stopnja je transport. Po naziranju strokovnjakov more uspeti preskrba gladujočih dežel le tedaj, če se ugodno reši vprašanje prevozov. Treba je čimprej popraviti razdejane proge, stopnjevati število lokomotiv in vagonov, slednjič pa je treba železnice zalagati s premogom.

Francija je pred vojno premogla skoroda 12.000 železniških strojev, začetkom avgusta pa jih je štela kljub vsem naporom šele 5800. Od 450.000 tovornih vagonov ji je ostalo samo 80.000. Druge dežele, n. pr. Nizozemska ali Jugoslavija, so trpele še huje. Jugoslavija je pred letom 1941 štela 4400 lokomotiv, od teh ji je vojna pustila kvečjemu 150.

Železnice je mogoče deloma razbremeniti z avtomobilskim prometom. Za to so pa potrebne kolikor toliko uporabne ceste, in teh

Eisenhower in Montgomery o Nemčiji

General Eisenhower je v govoru v Frankobrodu ob Meni naglašal, da je iztrebljenje vseh nacističnih vplivov eden poglavitnih ciljev vojaške zasedbe Nemčije. Ne samo ameriška vojaška vlada da stremi za tem ciljem, ampak tudi javno mnenje v Ameriki in na vsem svetu to zahteva.

Namestni šef ameriške vojaške vlade, polk. Hayden Smith, je poudaril, da so nedavno priredili po nemških radiopostajah anketo in ta je pokazala, da želi prebivalstvo samo odločnega postopanja zoper vse nacistične močotece, bodisi velike bodisi male.

„Politika energičnega trebljenja“, je dejal polk. Smith, „bo izzvala začasne težave in neprijetnosti, vendar zahteva načelo, da se ne ustavimo. Ni vredno, da se strašimo začasnega zastoja v upravi.“

Dalje je polk. Smith naglasil, da ne gre, da bodo aktivni nacisti stanovali bolje od drugih. Stanovanja in hiše znanih nacistov naj služijo namenom socialne pravičnosti: nudijo

naj streho pregnancem in drugim žrtvam nacizma.

Z britanskega zasedbenega ozemlja, je dospela novica, da je maršal Montgomery naznanil nemškemu prebivalstvu načrt o preureditvi nemškega šolstva na britanskem zasedbenem ozemlju.

Izjavil je, da bodo meseca oktobra vse razpoložljive šole odprte. Učitelji, ki so bili od nacistov brez vzroka odpuščeni, bodo zopet nastopili službo. Namen maršala je tudi osvoboditi vojne ujetnike, ki so poklicni učitelji. Za gotov čas bo učiteljsko osebje v omejenem številu na razpolago.

Montgomery je dodal, da ne bi dovolil nobenemu nacističnemu profesorju, docentu ali učitelju ostati na svojem mestu, z druge strani pa ne bi mogli prisiliti Nemce za prevzem tujih ukoslovnih načel.

Maršal je zaključil z izjavo, da je njegov namen prevzgojiti mlade Nemce tako, da bodo postali vredni državljeni.

Razvoj na jugovzhodu

Italijanski zunanji minister Acide de Gasperi je v govoru razodel, da se je Italija obrnila do Sovjetske Unije za posredovanje v sporu z maršalom Titom. Vsa Italija bi bila srečna, če bi se dala med Italijani in Slovani začrtati jasna ločilnica. To je pa po naravi nemogoče, zato bo treba sporazuma, ki vsaj ne bo kršil nobenih osnovnih pravic obeh narodov. Po italijanskem naziranju bi morala biti meja ne morda zid, marveč most med zapadno in vzhodno izobrazbo.

Z jugoslovanske strani pa prihaja vest, da je začasni jugoslovanski parlament per acclamationem sprejel sklep, ki vladi priporoča, naj podvoji napore za priznanje jugoslovanskih pravic ob italijanski meji. Pri tem gre misliti zlasti na bližnji sestanek zunanjih ministrov v Londonu. Razmejitveno vprašanje se nanaša na naslednje kraje z jugoslovanskim prebivalstvom: Reka, Istra, Zadar, Gorica, Trst in jadranski otoki.

Svoboda tiska v Jugoslaviji

V Jugoslaviji so nedavno cenzuro tiska odpravili, izjavlja londonski radio, zato se je zdelo, da se prične doba tiskovne svobode, ko bo mogoče poročati resnico. Toda jugoslovanski minister za poročevalno službo je kmalu ugotovil: Ko ni več cenzure, bo vlada poskrbela, da pridejo v deželo samo taki novinarji, od katerih se ni bati kritike.

Kar je Jugoslavija z eno roko dala, je z drugo zopet vzela, pripominja angleški radio.

Taki pripetljaji ovirajo medsebojne stike in obnovo Evrope. Kako bi tušina uvaževala probleme kake dežele, če o teh problemih ni dobiti zanesljivih podatkov? Vendar se diplomatski sotrudnik britanskega radija tolaži: Upati je, da Jugoslavija uvidi, da bo deležna zaupanja drugih le tedaj, če bo imela zaupanje v lastno moč.

Romunija želi stikov z zapadom

George Tatarescu, romunski zunanji minister in namestnik ministrskega predsednika v začasni vlada dr. Groze, je pred dnevi

govoril v radiju ter poudarjal, da želi Romunija prijateljskih stikov z zapadnimi demokracijami. Romunija mora z vsemi vele-silami obnoviti diplomatske zveze, ker je to pogoj za sprejem v družino Združenih narodov. Višek govora je bila hvala, izrečena kralju Mihaelu, ker je razdril zvezo z hitlerjevsko Nemčijo. Tatarescu je naglašal, da je sedanja koalicijska vlada zadostna podlaga, na kateri se lahko uveljavijo vsi razredi, vse politične sile in vsa demokratska prizadevanja. Sovjetska Unija da ne skuša izpreminjati osebnostne in gospodarske strukture romunskega naroda.

Jesenske volitve na Ogrskem

V razgovoru z nekim angleškim novinarjem je ogrski ministrski predsednik izjavil: „Na Ogrskem nameravamo v približno desetih tednih stopiti na volišča in volitve bodo šle, kakor je upati, gladko izpod rok.“ Miklos je opozoril na dejstvo, da tiči dežela v dokaj neugodnih gospodarskih razmerah. „Če vzamemo leto 1944 za podlago, je trenutno zaposlenih samo 25% industrijskih delavcev. Kar se pa prevoznih sredstev tiče, smo zdrknili na ničlo. Menda nam od prometnih pripomočkov ni ostalo več kakor dvajsetina. Hudo je trpelo tudi poljedelstvo. Samo četrtnina živine nam je ostala. In poljedelskega orodja ni nobenega več! Rudnike so Nemci vse uničili. Lotili smo se obnove Budimpešte, toda za zdaj smo si mogli preskrbeti samo najnujnejše gradivo. Slovita vladna palača v Budi je kup razvalin.“

Volitve v Bolgariji preložene

Radio Sofia poroča, da je bolgarska vlada sklenila preložiti volitve na poznejši datum. Nadalje se poroča, da je bolgarska vlada skrbno pretehtala poslanice Združenih držav in Velike Britanije. Ta odlok je bil v londonskih krogih sprejet z zadovoljstvom. Upa se, da bo vlada Bolgarije ukrenila potrebne korake, da bodo volitve svobodne, nakar bo dobila Bolgarija vlado, s katero bo Velika Britanija rada stopila v diplomatske odnose.

ni povsod, potrebni so pa tudi avtomobili in bencin. Oboje se mora uvažati, a brez ladij ni uvoza. Upati je, da se bodo po sklepu premirja na Daljnem vzhodu vojne potrebe skrbno, tako da bo za obnovo sveta veliko več ladijske tonaže na razpolago.

KURIVO

Se to, kar premore razdejana Evropa železnice, more obratovati le tedaj, če se posreči proizvodnjo premoga stopnjevati na 70 odstotkov predvojne produkcije. UNRRA je ugotovila, da še nismo tako daleč, zlasti radi tega ne, ker je veliko rudniških naprav uničenih. Obnova poškodovanega rudnika pa traja nekaj časa — kakor vsaka obnova. Belgija, ki je bogata s premogom, ga nakopje jedva toliko, da zadostuje za lastno potrebo. Še huje čutijo pomanjkanje premoga v Franciji. Nizozemska, ki je bila vedno navezana na uvoz, bi morala v sedanji stiski toliko bolj izkoriščati lastne premogovnike na Limburškem. Toda vojna je te tako prizadela, da še vedno ni mogoče črpati iz njih več kakor 30 odstotkov predvojne količine. Še slabše obratujejo bogati nemški premogovniki, saj so ponekod zdrknili na pičlo desetino prejšnje proizvodnje. Vendar se položaj vidno boljša.

Amerika je obljubila Evropi šest milijonov ton premoga; to ni malo, ali šele ko ga bodo ladje pripeljale, bo ameriški premog našli zemljini kaj koristil.

Do nadaljnjega priporočajo strokovnjaki, naj s premogom, kolikor ga imamo, skrbno štedimo, v ostalem pa naj uporabljamo les ali električno strujo. V tem oziru so nekatere dežele, mednje šteje tudi Avstrija, res še v ugodnem položaju. Med drugim se zdi, da bo mogoče Dunaj vsaj deloma zalagati z električno energijo iz Tirola.

SKLEP KONFERENCE

Izkazalo se je, da čakajo ustanovo UNRRA večje naloge, kakor se je moglo ob njeni ustanovitvi domnevati. Zato je konferenca v Londonu sklenila, da bo UNRRA posameznim vladam priporočila, naj svoje deleže podvoje. Dosedaj je veljalo načelo, da prispeva vsaka država članica 1 odstotek svojega narodnega dohodka. Po novem naj bi torej prispevek dosegal dva odstotka. To bi za leto 1946 pomenilo 1800 milijonov dolarjev, kar bi namenu toliko bolj ustrezalo, ker bodo radi podpore Avstriji in Italiji izdatki poskočili za približno pol milijarde dolarjev.

V sklepnem govoru je generalni ravnatelj Lehman namignil, da kljub povišanju prispevkov UNRRA le ne bo mogla pomagati vsem in povsod, zato ne bo preostajalo drugega, kakor da UNRRA svoj velepotezni načrt o podpiranju gladujočih narodov ne koliko omeji.

Preden se je konferenca razšla, so člani sklenili, da se v kratkem skliče nov sestanek.

Po vesteh iz Washingtona se je začela UNRRA pogajati z ameriško vlado o nakupu obleke in obutve iz ameriških vojaških zalog v Evropi. To blago namerava UNRRA razdeliti med prebivalstvo v najbolj prizadetih deželah naše zemljine.

Bo vsem svetu

Češkoslovaško ministrstvo za obnovo sporoča, da je Velika Britanija pristala na dolgoročni kredit v znesku 25 milijonov funtov za nakup britanskih sirovin.

*

Zastopniki Anglije in Amerike razpravljajo v Haagu z nizozemskimi pooblaščenici o prenosu tovarn iz Nemčije na Nizozemsko. Po potdamskih določbah se morajo tovarniške naprave, ki so jih odnesli Nemci iz zasedenih dežel, vrniti pristojnim državam.

*

Zitna letina v britanskem zasedbenem pasu Nemčije je trpela radi slabega vremena in bo zato kakih 20 odstotkov pod povprečjem.

*

Amerikanski glavni stan mornarice poroča, da je bilo med 28. majem in 15. avgustom rešenih 227 letalcev, ki so bili ob japonskih obalah sestreljeni iz zraka. Te letalce so rešile ameriške podmornice.

*

Kitajski ministrski predsednik Dr. T. V. Soong je prispel v Združene države, da v zunanjem ministrstvu podpiše listino Združenih narodov.

*

Kakor se poroča iz Londona, bosta Velika Britanija in Amerika pošiljali prizadetim evropskim deželam stroje za premogokopno industrijo v vrednosti treh milijonov šterlingov.

*

Centralni odbor grške levičarske stranke je sklenil, da odpošlje v London delegacijo, ki bo predložila britski vladi načela grške levičarske stranke o sedanjem notranje-političnem položaju v Grčiji.

*

Na neko vprašanje v Spodnji zbornici je izjavil državni podtajnik za zunanje zadeve MacNeil, da Velika Britanija ne bo zahtevala od Avstrije nobenih reparacij.

Cvetje in klasje

„Sin nebeškega carslva“

„Cesar Hiro Hito, 128. japonski cesar, nememben močiček 44 let. Poveljujejo ga kot Boga ter je najbogatejši človek na svetu, ker je gospodar vse Japonske z vsem, kar Japonska razpolaga.“

Ne nosi nikoli dvakrat enega oblačila. Njegova oblačila darujejo dvorjaničnikom, ki jih zapustijo svoji družini. Njegovi podložniki ga zelo redko vidijo. Kadar potuje z vlakom, imajo vozovi vedno zastirta okna. Če hodi po mestu morajo višja nadstropja hiš biti izpraznjena, tako da ga nihče ne more gledati z višine.

Nikoli še ni govoril narodu po radiju, nikoli še ni bil fotografiran kot samo od uradnih fotografov. Njegovo osebno protiletalsko zaklonišče je tako zapleteno, da niti cesarica ne more vstopiti.

Teoretično je on popolni gospod Japonske, praktično ne izvršuje to oblast in ima mnogo prostega časa za svojo strast — za fotografiranje.

V starosti 21 let je napravil potovanje po svetu. Obiskal je Veliko Britanijo, Združene države ter evropsko celino.

Bil je prvi japonski prestolonaslednik, ki je zapustil Japonsko po 2500 letih. Ob povratku na Japonsko je prekršil tradicijo, ko je poročil ženo, ki jo je ljubil, namesto pripadnice plemena, iz katerega so izšle japonske vladarice.

Od njegovih šest otrok jih pet živi v kraljevi palači. Prestolonaslednik Tsugu, ki je star 11 let, je zapustil kraljevo palačo s tremi leti kot zahteva tradicija. Hiro Hito ne pije in ne kadil. Je preprost ter ga opisujejo kot vzornega moža in očeta.

Nesrečni potomec cesarske dinastije Mandžu je bil ujetnik japonskih militaristov preko 12 let, zdaj pa ob predaji Japonske bo verjetno obtožen kot prvi kitajski Quisling.

VERA

(Iz Danščine)

Mali Nils si je želel kolesa. Prosil je starše, pa ga niso uslišali. Saj pride lahko do nezasišanih dogodkov, če fant kolesaril. Nedavno si je nekdo zlomil nogo, drug pa je obležal z razbito glavo. Nils naj lepo počaka, da bo zrastle, potem se bo govorilo.

Ali Nils ni mogel čakati, dokler bo dorastel. Tako so mu namreč že vedno govorili — pa kako počasi je šla ta rasti! Ker je bil pobožen in vzgojen deček, je vedel, kam naj se obrne.

Imel je spalnico poleg one staršev. Vsak večer, kadar je legel, je opravil večerno molitev.

Potem je še slišal „Lahko noč“ — pa je bil sam. In tedaj je vselej sklenil roke ter glasno molil dodatno molitev: „Ljubi Bog v nebesih, daruj mi kolo!“

To se je ponavljalo od večera do večera. Starši so to vedeli in nekoč so se o tem poglobili pomenili.

Lepa koroška domovina

SCHROTTURM OB VRBSKEM JEZERU

Ni baš težavna pot, ki drži do Schrotturna ob Vrbskem jezeru. Če smo se pripeljali s cestno železnico, smo prav za prav že na cilju. Že nas pozdravlja sivi stolp nad jezersko obalo, cilj mnogih izletnikov. Videti je kakor obrambni stolp mogočnega srednjeveškega gradu. Treba samo še nekaj korakov vzdož brega, potem malo vzpona po rihdah — pa stojimo na vnožju starinske stavbe.

Okoli stolpa se lahko sprehajaš v zračni lopi, in če se nasloniš na ograjo ter pogledaš proti jugu, imaš pred sabo svetlo steno Karavank s temnejšim gozdnatim predgorjem. Vtis je tem močnejši, ker se vsa ta panorama zrcali v širnem jezeru. Ljudje, ki so videli mnogo sveta, zatrjujejo, da se tu počiva kakor na sloviti sorrentski terasi blizu Neaplja, kjer so sloneli cesarji in kralji in potapljali svoje skrbi v morju. In tudi umetniki in pesniki so tam v Sorrentu sanjali ter čakali navdahnjenja. Pri nas sicer ne valovi morje, mi imamo samo jezero, ali kakšno jezero! Tudi ob njegovo obalo pljuska valovi, tudi tu se čuje melodija veselstva, tudi v tej vodi se prelivajo čudovite barve.

Stolp je nastal v letih 1808. in 1809. Beljaška rodbina Rainerjeva ga je dala zgraditi z namenom, da bi služil za izdelovanje šiber. Zrasel je 60 m visoko nad gladino jezera. Ozke stopnjice te vedejo do vrha, odkoder so svoj čas zlivali tekočo zlitino svinca in antimonya v globino. Med padom do gladine ceste se je kovina shlajevala in oblikovana v drobne kroglice je padala v kadi, napolnjene z vodo. Šibre so potem prišle v kovinaste zaboje, kjer so jih toliko časa stresali, dokler niso bile lepo oglašene. H koncu so jih sortirali po velikosti. Še pred sto leti je bila ta nekoliko preprosta tovarnica šiber v živem in donosnem obratu. Dosti tekmovalk ni imela: na Koroškem so izdelovali šibre še v Podkloštru in bližnji okolici Beljaka.

Šele leta 1926 je na zemljišču, ki se zanje dolgo nihče ni bil zmenil, nastala gostilna — in kar trumoma so začeli ljudi vreti semkaj. Upajmo, da se kmalu povrnejo časi, ko nam bodo mogle gostilne nekaj nuditi za pod

„Treba mu bo kolo le preskrbeti,“ je dejala mati, „da mu ne gine vera.“

„Zaradi vere vendar ne moremo žrtvovati njegovih zdravih rok in nog!“ se je zgrozil oče.

Zedinila sta se, da mu bosta kupila tricikelj, češ, za roke in noge je taka reč še najmanj nevarna, obenem pa zadostuje za vero. Neko temno noč se je torej pojavil tri-

zob, tedaj bo tudi gostilni pod Schrotturnom dobro!

Verjetno je, da bodo potem ljudje, ko so se pri stolpu okrepčali, vsi vedri in židane volje povzpenejali še malo više po pobočju hriba do razgledišča. Pot drži skozi gozd in kar nemogoče je, da bi jo zgrešil: povsod, desno in levo, te spremlja srčeca, vrezana v debla dreves. Ker so prebodena s puščicami, se zdi, da si je to okolje izbral bog Amor za svoje kraljestvo. To pa ne pomeni, da bi v tem kraju ne bila tudi starina dobrodošla. Nasprotno, vsi letniki naj se tu čutijo kakor doma!

Ko si se pa naučil razgleda po jezeru in koroški deželi, ni treba, da jo mahneš po isti poti nazaj. Lahko jo ubereš skozi senčne gozdove Križne gore v gostoljubni objem celovškega mesta.

A. P.

cikelj pred njegovo posteljo, tako da bo mogel videti svojo molitev uslišano, čim odpre oči. Polni radovednega pričakovanja so stali starši za vrati.

Mali Nils se prebudi, se steguje, se usede v postelji in si mane oči. Strmo pogleda in si mora oči še enkrat pometi. Naposled sklene roke ter vzdihne v globokem obupu: „Ali Bog, preljubi Bog v nebesih — mar ne veš, kakšno je dvokolo?“

„Gospod,“ je vprašal boječe nekoga, ki je imel naočnike in je stal za aparatom, „dovolite mi vprašanje, kaj delate tu?“

Vprašani se ni niti obrnil, „Ali je ta njiva tvoja?“

„Da, gospod,“ je izgrgal Miha.

„Srečen si“, je dejal gospod z naočniki in pokazal svoje bele zobe.

„To imenujete vi srečo, gospod,“ in šlo mu je na jok.

„Vrgla ti bo mošnajo denarja.“

„Ne maram ga,“ je dahnil kajžar in mečkal v rokah klobuk.

„Saj ti njiva ne da niti voza koruze.“

„En voz in en koš je je bilo lansko leto, gospod.“

„Tako,“ se je smejal oni, „in od tega živiš?“

„Od tega, gospod,“ se je razvnel Miha, „in kako živim, kakor kralj.“

„Z denarjem boš še bolje živel.“

„Nak, gospod!“

„Seveda boš,“ je dejal jezno gospod in mu obrnil hrbet. Miha se je odplazil k svoji češnji. „Kaj naj storim, je vprašal češnjo, kozo in kajžo. Ves dan je tekal od vodnjaka h koruzi, dokler se ni znočilo. Ni opazil, da mu od gladi in žeje kruli v želodcu in ga v grlu peče.“

Gospodje so pospravili svoje stroje in jih vzeli s seboj, le količi so ostali v zemlji. Kajžar je v temi stekel proti njim in krel. Iz Blaževega so migljale luči, le njegova bajta je ostala temna. Miha je sedel pod drevesom in skrčil kolena do prsi.

„Kakšen siromak sem vendar,“ je govoril sam s seboj, „vse mi hočejo vzeti in nič dati za to. Kako naj živim brez vas, ki ste moji prijatelji; brez cvetja in zvezd?“ Vse noč je sedel Miha pod češnjo, dokler se ni jutrnja megla potegnila s travnikov in se začela koza trgtati z verige.

Po nekaj tednih so začeli z delom. Tam kjer v dolini reka zavije za hrib, se je cesta zajedla v zelene travnike in se vlekla čez

Materina govornica

Pred nekaj leti sem dalj časa prepotoval po tujih deželah. Dolgo mi je donela na ušesa le tuja govorica. Ves ta čas se mi je zdelo, da mi nečesa manjka, pa sam nisem prav vedel, kaj naj bi to bilo. Kar zasilim na nekem kolodvoru daleč v tuji deželi slovensko besedo. Mlada deklica je v slovenščini nekaj dopovedovala svojemu očetu. Takrat sem spoznal, česa mi je manjkalo. In vam povem: glasbenik sem in sem že slišal marsikatero lepo melodijo v svojem življenju; a lepše muzike kakor je, bila tačas slovenska beseda, še nisem slišal nikoli. — Kadar je človek sredi svojih rojakov in dan na dan sliši materinski jezik, se ne zaveda, kaj mu pomeni. Šele ko ga je za dalj časa izgubil, zna to dragocenost prav ceniti in ljubiti.

Nekako tako kot se je takrat godilo meni, se godi sedaj koroškim Slovencem. Po dolgih letih nacističnega preganjanja in zatiranja materine govorice, je sedaj spet zadonela slovenska beseda svobodno v cerkvi, v tisku in drugod. In zdaj koroški Slovenci še bolj dobro vedo, kaj človeku pomeni njegov materinski jezik.

Govorica je velika odlika, ki jo je Bog dal človeku, da z njo Njega časti in izraža svoja najskrivnejša čustva svojemu sorojaku. Govoriti na svoji zemlji v svojem jeziku je človekova najosnovnejša pravica. To pravico more kratiiti le oblast, ki jo vodi mržnja in nasilje. V demokratično urejenih razmerah pa je dolžan vsak v resnici svobodoljubni narod drugemu pustiti, da svobodno uporablja to osnovno pravico in v materinem jeziku časti Boga, govori in poje.

Zdaj se spet razlega „umav čez izaro, umav čez gmajnico“ naša slovenska govorica, v kateri so nam — kakor poje slovenska koroška pesem — „mamica prepevalji haji, hajó.“ Prve besede, ki smo jih slišali iz ust svoje matere, so bile to, in prve so bile, ki smo jih s težavo izgovorili v zorni mladosti. Kako bi mogel kdo materino govorico kdaj zapostavljati ali celo jo prezirati in se je sramovati! S tem bi preziral in se sramoval svoje rodne matere, kar bi bilo velik greh.

Naj ne bo nikogar med nami, ki nas je učila mati slovensko govoriti, pa bi te besede z vso dušo ne ljubil in se zanje ne potoval. Posebej še s tem, da jo z vso skrbjo neguje tudi pri mladem rodu. Ni človek samo upravičen materino govorico uporabljati, marveč jo je tudi dolžan gojiti pri svojih otrokih in vse storiti, da se je otroci popolnoma naučijo tudi v šoli. Iz vsake pravice namreč izvirajo dolžnosti: in če ima človek pravico govoriti v jeziku svoje matere, ima tudi dolžnost skrbeti, da ta jezik živi v njegovih potomcih.

To bodi velika skrb in naloga vsakega slovenskega človeka na Koroškem. Ni je večje sramote, kakor če kdo zataji svojo mater in njeno govorico.

Za nas velja, po vsem prestanem preganjanju naše besede, pesnikov poziv: Slovenska beseda, dvigni se, vzpluj...

Dr. L. P.

Mihova češnja / Povest

Tisto pomlad so cvetele češnje v tisočeri barvah. Mihova češnja pa je bila živ čudež. Z bogastvom svojega cvetja je pokrivala kajžo, skedenj in polovico rebri. Kakor samcat blesteč cvet je stala pod gričem.

„Ali ste že videli Mihovo češnjo?“ so se spraševali ljudje. Nekateri so ves božji dan stali pred bajto in odprtih ust strmeli od začudenja.

„To je krasota, kaj?“ se je smehljaj Miha in tlesnil z jezikom: „nobenemu se nebo ne smehlja tako kot meni.“ In vsa dolina je govorila o Mihovi češnji in njegovem ponosu.

„Ali si to sreča?“ je spraševal slehernega. „Poglej vendar, kako edinstvena roža je moja češnja.“ In pri tem je pozabil na svojo kozo, kajžo in njivico, od ginjenja je točil solze, če so v gostilni omenili njegovo češnjo. Ponoči je slonel ob deblu in skozi cvetje s pogledom na nebu lovil blede lune.

„Ali sem norec ali otrok?“ je spraševal Miha nebo, „da me ne tarejo take skrbi kakor druge ljudi in da se veselim vsake rastoče bilke?“ Toda odgovorilo mu je samo šumenje listja v kroni.

Nenadoma pa je od nekog prišlo in z ledeno mrazilo prijemom zagrabilo Miho za srce, tako da se je ves neboljen naslonil na motiko. Tujec iz Blaževega se je režal.

„Miha, ob kajžo boš, ali že veš?“

„Jaz, zakaj?“ je vprašal jedljaje Miha in ni vedel, kaj govori.

„Cesto bodo gradili.“

„Cesto?“

„Da, cesto. In zračunali so, da bo šla prav čez tvojo kajžo.“

„Ne!“

„Da, da,“ se je smejal oni. „Saj se že pogajajo za tvoje drevo.“

„Za kaj?“ je zablajal Miha in oči so mu izstopile iz jamic.

„Za tvojo češnjo,“ je zavpil tujec iz Blaževega, zažvižgal si je pesmico in odšel proti vasi.

„Za mojo...“ Miha je stekel, da ga je koruza tolkla po golih prsih in si je ob trdih tleh ranih bose noge. — Nihče se ni pogajal za drevo in nihče ni nameraval graditi ceste. Spokojno je slonel na njegova kajža v senci in pred njo je v soncu ponosno stala njegova češnja. Zdaj se je Miha zasmejal, da so se mu ramena tresla, obrisal si je pot s čela in solze iz oči, zagrozil s pestjo tujcu, lumpu, ki ga je hotel imeti za norca in je spet šel v svojo koruzo.

Toda to se je ponavljalo vedno znova. Zdaj je bil voznik, ki je govoril o novi cesti, zdaj kdo iz doline, nazadnje pa Miha sam, ki je ves v strahu prisluškoval vsem govoricam.

„To vendar ni mogoče,“ je tožil ljudem, „to bi bilo zoper pravico in zakone, saj mi moje kajže vendar ne morejo vzeti.“

„Saj boš dobil denar zanjo.“

„Denar, kaj mi pa če denar?“

„Novo kajžo si boš kupil!“

„In moja češnja?“

„Saj ni samo ena na svetu.“

„Pa vendar, najlepša je v Blaževem.“

Imeli so ga za norca in ga mučili. Miha pa je noč za nočjo slonel ob češnji. V njegovem vrtu je bujno poganjal plevel, kajti Miha se ni menil zanj. Zvezde so trepetale na nebu in veter je šepetal v listju.

„Kaj naj storim? Ne morem se ločiti od vas. Odkar živim smo eno — drevo, kajža — in jaz.“ Miha je objel drevo z obema rokama in gorke solze so drsele po hrapavi skorji debela nizdol.

Naslednje dni so prišli in začrtali preko njegove njive cesto. Kakor kladivo je razbijalo Miho srce v prsih, moral se je nasloniti na vodnjak, tako slabo mu je bilo. Oni so pa risali, glasno govorili in nekdo se je smejal njegovi bajti.

Tedaj se je Miha odkril in pristopil.

gozd preko Blaževega navzgor in je prišla čez njive na Mihovo zemljo. Mihe poslednje dni nihče ni več videl, niti v vasi, niti na njivi. Le po noči je prišel iz kajže in tedaj je bil le pri drevesu. Češnja je zgubila mnogo svoje lepote. Slamnatá streha na kajži in travnik sta bila bela od njenega cvetja. Miha pa vsega tega ni videl. Kakor vročičen je hodil okoli.

Prišla je zadnja noč. Drugo jutro bi se moral čez njegovo koruzo valiti prvi valjar. Ob njegovi kajži so že slonele motike in krampi. Kajžarju so v vročici šklepetali zobje, ko se je naslonil na deble.

„Vsega je konec, vsega!“ je vzdihoval in solze so mu polzele po licu. Cesta se je belila iz teme, valjar pa je mračno in pošastno štrlel v noč. Miho je pograbil one-mogel srd. Kot blaznež je zdrvel proti kam-niti pošasti, s pestmi je grozil stroju in rjovel, da mu je pena stopila na usta. „Stoj, pravim, stoj! Pravica je na moji strani.“ Nenadoma pa je obstal, kot da se je nečesa spomnil, obrnil se je in stekel k svoji staji. S sunkom pograbi sekuro in je bil v skoku pri drevesu. Udarci za udarcem se je zajedalo jeklo v sočni les in sleherni udarec je bil sunek v srce. Delal je kot blazen. „Ne bodo te imeli!“ je hropel. Drevo se je počasi nagnilo. Miha je prepozno opazil, da se je drevo nagnilo proti kajži. Z divjim krikom je pognal sekuro proč in se z vso silo uprl deblu. „Moj Bog, kaj sem storil?“ je šepetal in zona ga je obila. Zdajci je zahreščalo, počilo za njim, potem pa je nastala tišina.

Ko so zjutraj prišli delavci na cesto, so našli Miho pod drevesom. Ležal je pod češnjo, ki je zdrobilo pod seboj njegovo kajžo. Na njegovem licu se je odražal zadovoljen smehljaj, telo pa je bilo posuto z rožnatim, češnjevim cvetjem.

Danes pa pelje preko Mihovega sveta bela cesta.

(Iz nemškega prevedeno. Spisal L. M.)

KOROŠKI GOSPODAR

Krompir temelj naše prehrane

Odkar sta se iz Amerike razširila po Evropi krompir in koroška, evropski narodi ne poznajo več take lakote, kakršne so razsajale v prejšnjih stoletjih in pomorile na tisoče in tisoče človeških življenj. Zlasti po vojnah, ki so opustošile čisto cele pokrajine, je nastopila navadno lakota in za njo razne kužne bolezni. Smrt je kosila v masah in zahtevala navadno več življenj kot vojska sama. Danes je po tej strašni vojski opustošene več kot pol Evrope. Lahko si predstavljamo, kako bi bilo v Evropi glede prehrane danes, če bi naša zemlja ne poznala krompirja.

Krompir je poleg žita najvažnejši pridelek naših kmetij. Pa tudi prehrane meščanske družine si danes skoraj ne moremo misliti brez krompirja; razen tega je važen tudi za krmiljenje živali, zlasti za pisanje prašičev. Kljub temu, da je krompir pri nas že stoletja udomačena rastlina, kmetje še mnogokje premalo vedo, kako je treba krompir preko zime shraniti. Nekateri kmetje sicer vse predpise dobro poznajo, kadar pa spravljajo krompir, se nanje dosti ne ozirajo. Zato se nam preko zime pokvari še vedno kakšnih 15 do 25 odstotkov krompirja, bodisi zaradi gnitja ali zmrzovanja bodisi zaradi prekomernega odganjanja.

Krompir spravljamo preko zime v kleti ali zasipnice. V dobrih zasipnicah se bolje drži kot v kletih. Za našega malega in srednjega kmeta pa zasipnica kljub temu ne pride dosti v poštev in večina spravlja krompir le v kleti. Za prodajo namenjeni pridelek odda kmet navadno že v jeseni. Za vskladiščenje mu ostane le krompir, ki ga nameni za seme, za prehrano lastne družine in za krmo živali.

Na kaj moramo paziti, če hočemo, da bo krompir dobro prezimil? Skrb za dobro vklečenje krompirja se prične pravzaprav že na njivi pri kopanju. Predvsem krompirja ne bomo začeli kopati, predno ni popolnoma zrel. Dokler so krompirjevi grmi še zeleni, pridobiva krompir še vedno na teži in kakovosti, ter tudi na odpornosti. Pri kopanju moramo paziti, da čim manj krompirja ranimo, ker tak najprej začne gniti in okuži še zdrav krompir. Ves ranjeni ali nagniti krompir pobere posebej in ga za prehrano ali krmo najprej porabimo. Gnila krompirja ne smemo puščati na njivi, ampak ga moramo vsega pobrati in vreči na kompost ali smetišče. Gnil krompir ne spada na gnojilščo. Če ga pustimo na njivi ali zmečemo na gnojilščo, okužujemo njive za prihodnja leta. Gnilobne klice vzdržijo v zemlji po več let; ko vsadimo krompir zopet na isti njivi, se takoj naselijo na njem in prično svoje pogubno delovanje.

Krompir kopljemo in pobiramo če le mogoče ob suhem vremenu. Vozimo ga domov ne naravnost v klet, ampak v odprt prostor pod streho, kjer se ohladi in osuši. Šele od tu ga lepo prebranega spravljamo v klet. Če spravimo pretopen ali moker krompir, nam začne prerad gniti. Posebej spravimo krompir za prehrano, posebej za seme in posebej tudi za krmo živali. Zlasti za seme moramo odbrati samo popolnoma zdrav krompir.

Ali je vsaka klet dobra za krompir? Večina kmečkih klet je se da z malo dobre volje in truda primerno preurediti za pravilno vklečenje krompirja. Vsako leto mora biti klet dobro prebeljena. S tem uničimo gnilobne klice, ki so ostale v kleti še od prejšnjega leta. Kleti, posebno tla v kleti, so zaradi talne vode navadno vlažna. Vemo, da vlaga prija gnilobnim klicam, ki napravijo največ škode na krompirju. Krompirja zato ne bomo nasuli neposredno na betonski ali ilovnati pod, ampak bomo napravili oder (pograd) iz močnih desk ali letev. Ta naj bo vsaj 10

centimetrov od tal. Med deskami ali letvami naj bodo po 2 do 3 centimetre široke špranje, skozi katere more krožiti zrak.

Klet za krompir naj ne bo niti presvetla niti pretemna. Če je krompir izpostavljen stalno neposredni dnevni svetlobi, postane sčasoma zelen in neužit. Tudi tema krompirju ne prija, ker pospešuje razvoj dolgih klic, ki se razvijajo na škodo kakovosti in teže krompirja. Najbolj mu prija razpršena svetloba, ki jo dobimo, če stekla v oknih prebelimo z apnom ali jih zastremo z žakljevino ali gosto žično mrežo. Kletna okna ostanejo — razen ob prevročih dni — do nastopa trajnega mrzlega vremena ponoči in podnevi odprta.

Med najvažnejše pogoje za dobro vklečenje krompirja spada pravilna temperatura v kleti. V tem pogledu na kmetih največ grešimo; navadno se zato sploh ne brigamo. Klet za krompir ne sme biti niti pretopla niti premrzla. Brezpogojno mora biti krompir v kleti varen pred zmrzovanjem. Če ima klet tako lego, da preti krompirju zmrzovanje, moramo to s primerno kletno opremo preprečiti. Če so kletne stene pretanke, jih obložimo s slamo (10 do 25 cm debelo oblogo), ki obenem čuva krompir pred vlago, ki se nabira na stenah. Tudi če so stene dovolj močne, lahko preti krompirju ob hudem mrazu zmrzovanje, če vrata ali okna v kleti niso v redu. Če sedaj moramo poskrbeti, da okna ne bodo brez šip in da se bodo dala dobro zapreti; ko nastopi mraz je prepozno, kakor v premrzli kleti krompir zmrzuje, tako v pretopli hitro gnije in prekomerno odga-

nja. Nikdar naj toplota zraka v kleti ne znaša dar ne pod 2 stopinji Celzija. Najprilnejša toplota zraka v kleti je nad 2 in 4 do 6 stopinj. Pri tej toploti se krompir najbolje drži. Ali se kdaj zanimamo, kako tople so naše kleti? Navadno šele potem, ko nam je krompir zmrazil ali se drugače pokvaril. Temperaturo v kleti lahko reguliramo s smotrnim zračenjem.

Z zračenjem odpravimo tudi prekomerno vlažnost v kleti. Življenje v krompirju se nadaljuje vso zimo. Krompir diha in v njem se stalno vrši presnavljanje, zaradi česar se krompir suši in izgublja na svoji teži in okusnosti. Pri dihanju oddaja krompir vlago in se segreva. Če je naložen v previsokih kupih, se vlaga, ki iz spodnjih slojev ne more izhlapevati, vseda na površino krompirja. Če moramo zaradi premajhne kleti krompir nalagati več kot en meter visoko, moramo poskrbeti za potrebno ventilacijo v kupu. V sredi kupa naredimo zračnice iz letev, to so pokončni kanali, po katerih more krožiti zrak v vseh slojih krompirja. Po njih odhaja vlaga in prepreči se tudi segrevanje spodnjih plasti krompirja.

Kadar spravljamo krompir v klet, ga sproti posipamo z žganim apnom. Na vsakih sto kilogramov krompirja posujemo en do dva kilograma žganega apna. Žgano apno veže vlago in učinkuje razkuževalno, da se gnilobne klice ne morejo razvijati.

Če bomo upoštevali vse navedene predpise za pravilno vklečenje krompirja, bomo na spomlad s svojim delom lahko zadovoljni. Videli bomo, da nam je krompir dobro prezimil in da se ga je razmeroma malo pokvarilo.

Doma pridelano seme za sočivje

Na Koroškem obsega površina zemlje, na kateri se prideluje sočivje, nad 1000 ha, zato je potreba po semenu zelo velika. Letos pomladi je bilo zelo težko dobiti primerna semena. Kako bo pa glede semen prihodnjo pomlad, se danes še ne more reči. Mnogi lastniki vrtov in pridelovalci površine so se lotili poskusa, da si za prihodnje leto zagotovijo semena z delom na lastnem vrtu. Sedaj je bilo vreme za pridobitev različnih vrst semen zelo ugodno. Paziti je pač treba, da seme dobro dozori, ker se s tem doseže dobro klično zrnje in dobra kaljivost. V mesecih juliju in avgustu cvete čebula. Dozori pa po vremenskih prilikah od začetka do konca septembra. Če postane zrno črno, je znak dozorelosti. Čebula dozoreva zelo različno. Nekateri vršički ali kobulnice dozore prejš, zato jih je treba tudi prej utrgati, da na ta način ne pride dozorelo seme v kvar. Če pa primanjkuje časa, je bolje, da se vršički utrgajo šele tedaj, ko so vsi do kraja dozoreli. Nedozorelo seme se ne sme potrgati ali spraviti, ker manjka potem kaljivosti. Iz ene same čebule se lahko pridelata 3 do 5 gramov semen. Dozorli vršički se v tankih vrečkah obesijo na podstrešju, da se seme dovolj posuši.

Peteršiljkovo seme se pospravi tik pred dozorelostjo. Porežejo se vršički, nakar pridejo pod streho na sušenje.

Korenček (rumeno korenje za jed) je tuje plevel. V njegovi bližini (najmanj 500 m) ne sme rasti ali cveteti nobeno divje korenje. Kolovozi in sosednje njive se morajo dobro preiskati in divje korenje se mora iztrgati in odstraniti, še preden začne cveteti. Korenček cvete v mesecu avgustu. Seme je zrelo ob koncu septembra. Ko je seme zrelo, dobe vršički rumeno barvo. Pri rezanju vršičkov se pustijo stebelčki. Nato se povežejo v šopek in obesijo pod streho, da se tam do

dobra posuše. Da pri tem ne gre preveč semena v zgubo, se šopki zavijejo v tanko cunj. Seme mora biti na zračnem in suhem prostoru shranjeno.

Porovo seme dozori zelo pozno. Za spravljane semen velja isti postopek kot pri čebuli. Važno je, da se seme pod streho dobro posuši.

Pri glavni solati se vprašanje uspeha ravna po vremenskih prilikah. Če je vreme ugodno, je računati z dobrim semenskim pridelkom.

Pri nizkem in visokem fižolu se pa izberejo najboljše vrste, iz katerih se prebere seme. Priporočljivo je izbrati stročnice sadežev, ki hitro in rano zore, kajti iz teh nabrano seme je najboljše.

Isto velja za grah vseh vrst.

Verjetno je, da nastane pri tej ali oni vrsti pri lastno pridelanem semenu križanje. N. pr. bo zrastle na sosednem vrtu čebula rdeče barve, medtem ko je na domačem vrtu iz barve iste vrste semena zrastle čebula rumene barve. Tudi korenje zraste eno okroglo, drugo podolgovato. Večdar to ni važno, ker pri tem ne gre za pravo vrsto semen, marveč za dober pridelek in posebno za kaljivost semen.

Specijalnim obratom za pridelovanje domačega semen je oddelek za vrtnarstvo naročil, da morajo tozadevne vrste kljub sedanjim razmeram hraniti čiste, da pride tudi prihodnje leto v promet čisto in izbrano seme.

Deželni odbor za pridelek sadja in sočivja je izdal svojačasno sledeče opombnike, ki se bodo poslali potom zbornice odjemalcem brezplačno.

1. Opombnik št. 1: Pridelek sočivja na goratem ozemlju;
2. Opombnik št. 3: Pridelek sočivja na polju;
3. Opombnik št. 4: Pridelek raznih vrst sočivja na Koroškem;
4. Opombnik št. 5: Pridelek jagod na kmečkem vrtu;
5. Opombnik št. 6: Razpredelnica semen in sadik za sočivje;
6. Opombnik št. 7: Smernice za pridelek;
7. Navodila za sočivje in povrtnino. Opombniki se dobe pri zbornici, oddelek za vrtnarstvo, Steinhau-baraka, soba št. 20, ali pri posvetovalnici za vrtnarstvo soba št. 32.

H. H.

Koliko bikov je treba na Koroškem?

Ker je reja bikov temeljni pogoj za preskrbo z mlekom, morajo vse občine posvečati venomer vso pozornost temu, da je v občini zadosti plemenskih bikov na razpolago. Dne 11. septembra t. l. se bo vršila javna dražba bikov pinzgauerske pasme v Lienzu, dne 5. oktobra v Pusarnitzu, in 13. oktobra v Trgu (Feldkirchen), kjer bo prilika, da se nadomeste manjkajoči biki.

Za biko svetle pasme se vrši dražba dne 22. septembra in 22. septembra v Št. Vidu.

Istočasno z biki se bodo dražile in prodajale samice.

Če hočete najti čvrste korenine, ne smete jih iskati po mestih. Mesta so mlini, ki me-ljejo narod. Rast, zdravje in moč — to je doma na deželi. Če pogledate tega očeta s kmetov, recite, ali ne bi hoteli menjati z njim, stopiti na njegovo mesto, uživati kakor on življenje na soncu, na zraku, v sicer trdem, a zdravem delu!

Zadružna misel

Že slovenska beseda „zadruga“ vsebuje skoraj vso zadružno idejo. Za svojega druga, torej za drugega nekaj storiti in žrtvovati, in sicer iz svobodne volje, da bova imela od tega skupno korist oba, to je jedro zadružne misli. Osredje zadružništva je torej ideja skupnega sodelovanja in skupne pomoči, da se dosega zastavljeni gospodarski cilji, a ta skupnost je zgrajena na svobodni odločitvi vsakega posameznika.

Nič ni čudno, če je zadružna ideja zrastle iz pravega in pristnega krščanstva, kajti nekaj napraviti prostovoljno za dobro mojega bližnjega, je osnovna zapoved Kristusovega nauka. Prva in največja zapoved je: „Ljubi Gospoda svojega Boga...“, kakor vam jo popisuje evangelij; a druga je prvi enaka: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“. V zadružno idejo in na gospodarsko polje prenešana, se ta božja zapoved tolmači nekako takole: svojemu gospodarstvu želiš razmaha in napredka; želi in stori isto gospodarstvu svojega bližnjega v zadružni skupnosti, pa bosta oba dobro izhajala.

Zato pa prava zadružna misel nikoli ni in biti ne more in ne sme biti egoistična — samo v lastno dobro zaverovana. Zadružniki s takšno miselnostjo pomenijo za zadružno go-top propad. Egoizem in individualizem (po znanem reku: Vsak sam zase!) sta s pravim zadržanem nezdržljiva tako, kakor sta nezdržljiva ogenj in voda. Kdor pristopi v zadružno mislijo v srcu, da se bo z zadru-go okoristil sam na škodo drugih zadružnikov, prinaša v zadružno kal smrti. In če je mnogo naših zadrug zares tudi razpadlo, čeprav so imele sicer vse gospodarske pogo-je za uspešen razvoj, iščimo strupa, ki jih je ugonobil, predvsem v napačno pojmovani zadružni misli.

Zadnjič smo na tem mestu ugotovili, da so slovenske kmetije na Koroškem večji del take, da so v mnogočem navezane na gospodarsko pomoč skupnosti. Kmetijsko gospodarstvo v slovenskem delu Koroške klič po močnih gospodarskih zadrugah, če naj se v bodoče ugodno razvija in jamči pridnemu kmetu dostojen vsakdanji kruh. Ker pa močnih zadrug nikjer in nikoli ni brez močne zadružne misli, je povsem upravičen glasen klic slovenskemu kmetu na Koroškem: Več krščanskega duha, več ljubezni do bližnjega v kmetijsko gospodarsko življenje, pa bodo ustvarjena najboljša tla za močne, cvetoče zadružne organizacije.

Drugo nič manj važno načelo v zadruž-ništvu je pa ideja svobode, t. j. ideja prostovoljne odločitve glede pristopa in sode-lovanja, kakor tudi načelo čiste demokra-cije v upravljanju zadružnih poslov in pre-moženja. Ni nič čudnega, če je zadružništvo v tej svobodoljubni obliki poglavalno prve ko-renine ravno v Angliji, v tej klasični deželi nepotvorjene svobode in demokracije.

Besedo „nepotvorjene“ smo zapisali s po-vdorkom; zakaj dandanes imajo polna usta demokracije krogi in gibanja, ki dejansko uganjajo najhujše nasilje. Takšne zlagane „demokracije“ pravo zadružništvo noče po-znati. Slavni ročdelski zadružni pionirji so bili zares demokrati in njih demokratična načela so ostala kot sestavni del zadružne ideologije veljavna vse čase do danes in bodo ostala tudi v bodoče. Kdor koli se je nad njimi pregrešil, je pravemu zadruž-ništvu kopal in končno taki izkopal grob, kakor smo videli pri nacistih v Nemčiji.

Slovenski kmet na Koroškem je potomec demokratično mislečih pradedov. Zato mu je pa tudi zadružna ideja zelo blizu. Dr. L. P.

Naš gozd — vir naše hrane

Gozd je v pravem smislu besede dobrot-nik človeštva. Daje nam ne samo les, ampak iz njegovega bogastva črpamo tudi jagode in gobe različnih vrst. To je v današnjih te-žavah, ki se tičejo prehrane, za vsako gos-podinjjo prevažna zadeva. Ljudem najbolj znane gobe so takozvani gobani ali jurčki in bukovci ali brezji gobani. Jurček je temno-rjave barve, brezji goban je malo svetlejši, vendar je oblika obeh enaka in sta oba zelo pripravna za sušenje. Gobe se očistijo, in zrežejo v rezine; položijo se na deske ali slične posode in posuše na soncu. Lahko jih tudi nanizane na nitko obesijo nad toplo peč-jo. Ko so suhe se shranijo v tanki prozorni vrečici. Lahko pa jih tudi zmležejo v prah in shranijo v kozarcih za vkuhanje. Tako so pripravne za juho, omako itd.

Mlade, lepe in trde gobe se uporabljajo tudi za solato. Očiščene se položijo v kozarce za vkuhanje, nato se napolnijo s prekuha-nim kisom, doda malo soli, popra in nekaj dišav. Če je olje pri roki, ga nekaj zlijete v

kozarce, nato kozarce dobro pokriješ. Znale lisičke so ravno tako dobre; imajo okus po popru, so popolnoma rumene in po obliki podobne trobenti. Iz njih se napravijo raz-lične jedi, najboljše pa je juha in golaževa jed. Tudi rumena glivica takozvana medve-dova tačkica je dobra goba in se uporablja tako kakor lisičke. Posebno dobro pa tekne poljski šampijon, ki se najde na travniku ali konjskem pašniku. Pripravlja se kot obe zgoraj omenjeni gobi. Jurčki in brezovi go-bani se seveda lahko uporabljajo sveži. Pečeni so prvovrsna jed. Zdrave, lepe gobe se zrežejo v rezine, nasolijo, pomočijo najprej v moko, nato v jajce in drobtine. Ko jih izpečeš, je dunajski zrezek gotov. K tej jedi se da solata ali druga navadna povrtnina. Pri čiščenju gob je treba zelo paziti, da se odstranijo vsi deli, ki so nagniti, mehki ali zelenkasti, kajti ti so zelo škodljivi. Gobe, ki so zrastle v dolgotrajnem deževju niso uporabne.

Gobe se morajo hitro uporabiti in ne sme-jo biti dolgo časa v vodi.

IZ DOMAČIH KRAJEV

Nezakonski otroci na Koroškem

Kdor pogleda številke naše statistike, se vprašuje: kako je prišlo, da je toliko nezakonskih? Prvi razlog so brez dvojbe že socialne razmere v prastari dobi. Katoliška cerkev zahteva za mladeniče, ki hočejo postati duhovniki, pa so nezakonskega rodu, dispenzo, to je posebno dovoljenje iz Rima. Ker se takšne dispenze omenjajo že v stari zgodovini, smemo sklepati, da je bilo že tedaj preveč nezakonskih otrok. Koroška je bila dežela ob nemških mejah, in koroški človek podvržen bolj kakor oddaljeni narod strogim nemškim postavam, ki so večje za sužnje ljudi. Sužnji človek se ni mogel poročiti po svoji volji, tukaj je ovira zakonskega življenja. Sužnjega človeka je gospodar smel prodati in zgodovinar navaja pregovor, da se posestvo deli, kakor slovanska družina. Gospoda se pri prodaji ni ozirala na dejstvo, da je bil človek oženjen, torej so se zakoni, če je tako kazalo, razdirali, v kolikor tega niso zabranili škofje. Tako se je rušila zavest, da naj se otroci rodijo le v zakonu. Vrh tega je bila duhovščina nemška, ker se je za dušno pastirstvo za silo pripravljala v Freisingu in drugod. Verski pouk je moral biti zelo slab, ko so duhovniki učili latinsko molitev oz. grško: „Kyrie eleyson“, ljudstvo pa je, kakor Helmut poroča, odgovarjalo: „V grmi volša!“ Tako je prišlo, da se je naravno stremljenje ljudi po zakonu zatrla in je zamrlo, verski pouk pa je moral biti nezadosten.

Moralčno propadanje npravnostnega življenja ima v raznih dejstvih svoj razlog: Pogubno vplivajo na ljudsko življenje bezne, slabe gostilne. Naravnost smešno je in nesmiselno, da se oddajajo gostilne kot koncesijonirana obrt. To se pravi: oblast ima pravico, dati obrt temu in odreči jo drugemu. To koncesijoniranje ne bi smelo imeti namena oskrbovati člane kake stranke, ker je gostilna javen prostor, in je slaba gostilna javno pohujšanje, dobra gostilna javen blagoslov.

Drug razlog preštevilnih nezakonskih otrok so nedostojni plesi, ki se vršijo od gostilne do gostilne, katerih ima vsaka svoje žegnanje (Kirchtag), ki pa s cerkvijo že nima prav nič opraviti. Niti sveti župnik Vianey svoje župnije ni spravil v red, preden ni gostilne odkupil. Plesne veselice naj bi se nadomestile s poštenimi ljudskimi koncerti. Otrok in mladina se hočeta razveseliti, in vera jim veselja ne brani. Zelo dobro so vplivala naša izobraževalna društva, ki so prirejala vesele in plemenite igre. Nacisti so nam vse prepovedali, sami pa so mladino vso utvezili na svojo vrh. V novejšem času pride k starim veselicam kino, ki bi lahko postal lepa šola za ljudstvo, če

bi se skrbno varovale meje dostojnosti in ne bi se s polzkimi neslanostmi vabila nemumna mladina. Posebnega pomena za npravnost ali nenravnost mladine je primerno stanovanje, ki daje otrokom prostora, kadar se razvijajo, in ki ločijo fante od deklet, ter varujejo sramežljivost mladine. Morebiti še obstajajo stare naredbe, ki zahtevajo za kmečke posle primerna stanovanja, izvedle se tiste naredbe nikoli niso. Ali se občine kaj zanimajo za poselska stanovanja, kadar kmet predlaga načrt nove hiše? Ali se je že kaj resnega storilo pri velikih posestvih, da se dobi prostora za oženjene hlapce in njihove družine? Bodimo pravični do hlapcev in deklet, postopajmo z njimi kakor z domačini, ne kakor da so tujci. Da odhajajo in prihajajo, je nesreča, in sloveči pisatelj Carlyle ima prav, če piše: „Ko bi imel posle, želel bi, da bi bil vedno name navezani in jaz na nje“. To se pravi, da bi ostali pri hiši kakor stric in tetka.

Pisatelj v. Mann piše v časopisu „Stimme der Zeit“: „Nezakonski otrok je vedno nezakonski otrok, zato potrebuje posebnega varstva. Nezakonskih otrok v zgodnji mladosti umre več kakor zakonskih — ravnotako je nezakonskih mrtvih porodov več kakor zakonskih.“ Poznati pisatelj Wulff

Slovenske šole pri nas

Na osnovi demokratičnih načel je tudi koroškim Slovincem priznana pravica do lastne šole. To se pravi: Slovenski mladini bo dana možnost, da se bo v materinščini izobraževala in vzgajala v narodnem duhu skozi vso šolsko dobo — do vstopa v življenje.

S priznanjem slovenske šole je torej dana tudi pravica do slovenskih srednjih in strokovnih šol, če ne že tudi do univerze.

Mnogi bodo prišli z izgovorom, da to ni pametno, ker bi se z izključno slovenskim poukom odvzela Slovincem možnost udeleževanja v krajih, kjer je občevalni jezik samo nemški. Tem v tolažbo povemo to, da bo imela naša šola med svojimi predmeti tudi nemščino in to toliko tedenskih ur, da bodo vsi, ki bodo dovršili slovensko šolo, obvladali tudi nemščino. Ni pa s tem rečeno, da bomo pričeli že v prvem razredu učiti otroke nemščine. Otrokom je treba dati najprej osnove v materinščini in to v toliki meri, da si bodo lahko z znanjem materinščine pomagali pri učenju tujega jezika. Pred petim šolskim letom torej pouk nemščine na slovenskih šolah ne pride v poštev, če noco, da bi zašla šola v stare vode, kjer se je samo učilo in nič naučilo, da o vzgoji niti

pa sodi, da je nezakonski otrok nesreča za mater. Že ko je bila mati sama, ji je bilo težko prebiti se skozi življenje, z otrokom nima več nobenega izgleda za srečno bodočnost. Da se je otrok rodil brez družine, v tem je nesreča in nevarnost, in temu ne odpomore nobeno postavodajstvo. Zakonskemu otroku je postlano v družini. Oče in mati stojita vsa srečna ob zibelki in spremljata otroka naprej v življenje. Ta medsebojna ljubezen greje družino, kakor sonce greje polje in ga dela rodovitnega. Nezakonski otrok živi sicer v hiši, ali nad njim ni strehe, in ga vedno gledajo le kot tujca.

Sv. Avguštin pravi: „Človek, ki se je rodil nezakonski, ni sad zločina, samo sad teles je, obeh spolov in združenja, to je pa dobro, ker je to napravil Bog.“ Dalje pravi: „Kar Bog ustvarja in človek rodi je gotovo dobro, a radi tega ni brez zla, ker ga šele preroditev (sv. krst) reši zla, ki izvira iz prvega greha“.

Ne zaničujemo nezakonskega otroka, ali pomilujemo ga, smili se nam in zato smo dolžni storiti zanj vse, kar je mogoče, da ga dvignemo iz nevarnosti. V Nemčiji znaša število nezakonskih 11,8%, pri nas jih je bilo skoroda 50%, in če se je število slučajno znižalo na 17%, treba poskrbeti z vsemi sredstvi, da bo mladi rod bolje obvarovan v bodočnosti, kakor je bil varovan do zdaj.

ne govorimo. Šola mora predvsem vzgajati in navajati mladino k resnemu in poštenemu delu. Kakšen dobiček imamo od izobraženih ljudi, katerim je osebno poštenje in odgovornost pred ljudmi in samim s seboj deveta briga, smo dovolj jasno videli v letih sedanjih vojn. Človek ni sam svoj gospod. Kod družabno bitje mora svoje življenje uravnati po pravih družbe in se marsikdaj opovedati dejanjem, ki bi mu bila v korist, družbi pa v škodo. Da mu je to vedno in povsod mogoče, je dolžnost šole, da ga v tem smislu vzgaja in ga uči podrejevati osebne koristi interesom skupnosti. Predvsem je to nujno za nas koroške Slovence, ki živimo na mešano naseljenem ozemlju. Če bomo znali ljubiti in spoštovati naše, bomo tudi do drugih pravični. Dali bomo drugim, kar je njihovega, a svoje bomo branili. Upamo pa tudi, da nam bodo drugi dali to, kar nam pripada — predvsem našo šolo.

Čuješ.

Potrčila o stalnem bivališču

Vsi prebivalci Koroške, ki so starejši od 9 let, morajo, imeti potrčilo o stalnem bivališču, ki ga izdaja angleška vojaška vlada sama ali od te pooblaščenca oblast. Izvzete so one osebe, ki so že prejele na podlagi odredbe št. 3 tako potrčilo od svojega župana. Nadalje ne prihajajo v poštev takozvane premeščene osebe, ki žive v taboriščih, in ujetniki. Pojasnila daje v dvomljivih slučajih mestni magistrat.

Dodelitev drv v Celovcu

Da se v Celovcu omogoči pravična razdelitev drv v gospodarskem letu 1945/46, se pozivajo vsa gospodinjstva, ki doslej niso prejela premoga, da se čimprej javijo v Wirtschaftsamt v Celovcu, Ursulinengasse št. 3, drugo nadstropje, vrata 11. Izvzeti so oni, ki so se udeležili sekanja drv v gozdu. Splošna dodelitev drv za zdaj še ni možna. Počakati je na podrobna navodila v dnevnem časopisu.

„English school“ v Brücklu

V Brücklu imajo tudi že „English school“ s 100 učenci. Učenci 8 do 10 let se redno zberejo, da se priučijo angleščini po zabavnem sistemu. Šolnine se je nabralo 800 šilingov. Ta svota se je naklonila zbirki za žrtve koncentracijskih taborišč. Sosednja „English school“ v Launsdorfu je darovala že 1000 šilingov v isti namen.

Vlak ga je povozil

Konjski hlapec Gustav Kogler iz Undsdorfa je prekoračil progo med Treibach — Starim dvorom in Kappelom na Krappfeldu z enovprežnim vozom. Nenadoma je pripeljal vlak iz Treibacha in zajel voz ter ga popolnoma razdeljal. Hlapec in konj sta se na srečo samo prestrašila, hujšega se jima ni pripetilo.

Dar orožnikov za žrtve Dachaua

Pozivu deželnega glavarja za pomoč Dachauerjem so se koroški orožniki živahno odzvali. 18. avgusta je izročil orožniški poveljnik major v. Korytko deželnemu ravnanju varnostne službe 8391 šilingov, ki so jih bili zbrali koroški orožniki za žrtve iz Dachaua.

Celovškimi cestam zopet nekdanja imena

Kakor smo zvedeli iz urada celovškega župana, se pripravlja nov seznam cest. Po tem seznamu bodo dobile vse ceste in vsi trgi prejšnja imena, ki so se bila v nedavnih časih bila umaknila preimenovanju. „Bismarckring“ se bo zopet imenoval Völkermarkter Ring. Benediktinska šola se bo imenovala Hasner-Schule po ministru za vzgojo dr. Leopoldu Hasnerju, vitezu von Artha.

V industriji

na Koroškem se čimdalje bolj opaža, da se vračajo normalne razmere v vseh predelih. Za to gre posebna zahvala britanski vojaški oblasti, ki je dala na razpolago mnogo surovin in drugih pripomočkov. Industrija papirja na Koroškem, ki obsega skupno 835 obratov, je že večidel pričela obratovati. Od 316 kovinskih in kemičnih podjetij so tudi že mnoga v obratu.

Tudi preskrba z zdravili se je mnogo izboljšala, ker je vojaška oblast iz lastne zaloge dala bolnicam in zdravnikom 97 zabojev medikamentov na razpolago.

Vojaško sodišče v Beljaku

Neki mladostnik se je splazil ob odsotnosti vojakov v vojaške prostore in tam ukradel cigarete. Z ozirom na njegovo mladost je prejel kot pogojno kazen šest mesecev zapora. Nadalje je bilo obsojenih pet železničarjev, ker so imeli italijanski denar in ga niso prijavili. Skrili so vino, fige in klobase v neki hladilni vagon in vtihotapili te stvari iz Italije čez mejo.

Franc Schweiger in Josef Granitzer sta bila obsojena vsak na 240 šilingov ali štiri mesece zapora in 60 šilingov denarne kazni. Jakob Gagli in Franc Ritscher sta dobila vsak 160 šilingov ali štiri mesece zapora in 40 šilingov denarne kazni. Alojz Wasserfeller, ki je ukradel pet in pol metrov drv, je dobil 12 mesecev pogojnega zapora in 100 šilingov denarne kazni ali tri mesece zapora.

Nova bolnica v Šmohorju

Ker do danes ni bilo v Šmohorju v Zilski dolini nobene bolnice, je moral vsak, ki je potreboval zdravniško pomoč, iti v Beljak ali Lienz. Zato prebivalstvo Zilске doline pristrčno pozdravlja ustanovitev bolnišnice. Bolnica se nahaja v hiši evangelijskega duhovnika Polarja. Sposobni zdravniki in dobro strežniško osebje so na razpolago.

Žegnanje

V nedeljo so Vogrče pri Pliberku obhajale običajno žegnanje. Slovesnost je bila tokrat še prav posebno pristrčna, ker se je za žegnanje vrnil tudi domači župnik gosp. Wölfl iz štiriletnega prognanstva. Popoldan pa je mladina iz fare in okolice priredila zabavno in poučni sestanek. Na stotine mladih in starih se je zbralo pod vaško lipo, da po letih zopet čujejo domačo pesem in besedo. Dekliški zbor iz Vogrč, mešani zbor iz Doba in otroški zbor iz Doba so prepevali slovenske narodne pesmi in pokazali kratke pristrčne prizore. Dr. Tischler je zbrano množico nagovoril in pojasnil novi položaj v Evropi in deželi. Borba z orožjem je končana, sedaj pa prične z vsemi silami delo, da popravimo škodo vojne in izseljevanja in dosežemo razmere in položaj, kakor smo si ga zaslužili po teh ogromnih žrtvah. Besedo je povzel tudi Karl Prušnik in istotako pozival narod k novemu vstvarjajočemu delu in skupnemu delovanju z vsemi protinacisti. Zopet je zadonela slovenska pesem. Izseljenec pa, ki so se v zadnjih tednih vrnili in bili na prireditvi, je povabila gostoljubna šolnva družina na žegnanje. Žegnanja so bila po slovenskih farah vedno znane trdne vaše povezanosti in taka naj bi tudi za naprej zopet bila.

Svidenje v Šmihelu nad Pliberkom

V nedeljo, dne 26. 8. 1945, je doživela naša fara posebno slavnost. Domači župnik Josip Picej se je vrnil po večmesečnem zaporu in štiriletnem prognanstvu na svojo faro. Že v tork poprej ga je fara pozdravila in v sredo nato je opravil prvo svojo službo, da je spremil na zadnji pot rajnega Kilnovega očeta iz Bistrice pri Šmihelu. Ogromna množica je počastila tega zaslužnega občana.

V nedeljo pa so se zbrali pred prvo mašo farani pred župniščem in pozdravili gospoda župnika s pesmijo in deklamacijo. Župnik je na vse pozdrave odgovoril v svoji pridigi v cerkvi. Slikal je, kako so ga na cvetno nedeljo 1941 gestapovci odpeljali iz fare, vrgli v zapor in nato izgnali. Njemu je sledilo 18 družin, ki so bile izseljene aprila 1942. Tudi te družine so se med tem vrnile in nagovor župnika je veljal v prvi vrsti njim. Krivica, ki je bila tem rojakom prizadeta, se mora poravnati, ker je pravica predpogoj ljubezni. Gospod župnik je v svoji pridigi pozdravil tudi v domovino se vračajoče vojske in pozval vso faro k sodelovanju in k medsebojnemu zaupanju. Po maši je množica zapela „Te deum“. Med mašo se je pobiralo za izseljence.

Vsi v boj proti zimski stiski

Deželni glavar Piesch je pred kratkim govoril po radiju koroškemu prebivalstvu. Dejal je:

„Nacionalistično državno vodstvo je nepremišljeno nadaljevalo brezupno vojno tako dolgo, dokler niso vsi pomozni viri odpovedali radi silnih zračnih napadov. Naše gospodarstvo je dvignjeno iz kalnih vod in zima je pred vrati. Nerešeno pa je še vprašanje kuriva. Zaman je bilo vse prizadevanje dobiti premog iz inozemstva. Avstrija producira letno dva in tričetr milijona ton rjavega premoga, dva milijona ton porabijo železnice za sedanji omejeni promet. Večji del ostalega premoga pa mora biti za industrijo, sicer bi ostali vsi delavci brezposelni. Kar še ostane, morajo dobiti velemesta, posebno Dunaj, ki nima ne plina, ne elektrike kakor tudi nič drv.“

Mi Korošci pa imamo povsod les tako rekoč pred nosom, zato si lahko pomagamo, če le hočemo. Ceravno je že malo pozno, vendar moramo z delom takoj pričeti. Vsi delavci, delavci ali ravnatelji, nameščenci ali dvorni svetniki, kmet ali hlapec, vsi, prav vsi se morajo odzvati pozivu in začeti z delom za preskrbo kuriva za zimo.

Organizacijo in vodstvo ima v rokah deželni svetnik Herke.

Da se preskrbi s kurivom najbolj prizadeto področje, to so večja mesta in trgi, se mora posekati 400.000 prostorninskih metrov lesa. Vemo, da ta sveže posekan les ni ravno pripraven za kurivo, vendar bo zamenjava z lesom, ki je še na zalogi, marsikaj popravila. Na vseh poteh v gozdu se najdejo storži in nabere se lahko veliko subega lesa. Zima je dolga in nihče ne bo dobil toliko drv, da bi z njimi po svoje razpolagal. Če bi pa dobili vendar nekaj premoga, nas bo taka olajšava zelo razveselila, vendar s tem ne sme nihče računati.

Od vsakega kmeta ali lastnika gozda pa

si izprosim darilo. Vsak mi lahko da od svoje zaloge najmanj 2 prostorninska metra drv, ne da bi on sam to posebno občutil. Porabil bom taka darila tako, da bom pomagal meščanom. Temu daru se ne sme noben koroški kmet odreči, kajti meščanom se je vselej slabše godilo kot vam. Njih prehrana ni bila nikoli tako izdatna kot vaša, zato ne smete dopustiti, da bodo povrh vsega še zmrzovali.

Britanska vojaška oblast pomaga povsod, kjer le more. Dali se bodo na razpolago traktorji in tovorni avti, material in orodje za dobavo lesa, pa tudi delovne moči se bodo po možnosti dale na razpolago. Za svojo lastno potrebo bodo zasedbene čete same sekale drva in tako nam ne bo treba drugega kakor za nas skrbeti.

Če bo vsak Korošec izpolnil svojo dolžnost, potem se nam ni treba bati zime. Kdor se pa odtegne tej lepi akciji, naj strada in zmrzuje. Mi ostali hočemo s poštenim delom graditi svobodo koroške dežele in naše lepe Avstrije.

*

Načrt deželne vlade, da se vprašanje preskrbe prebivalstva s kurivom za prihodnjo zimo reši potom samopomoči, je našel v vseh krogih ugotovljen odmev. Povsod so pridne roke na delu. Vsi pristojni uradi in osebe, ki jim je bila poverjena ta noga, imajo dan za dnem več dela. Prevozniki vodja Müller se bavi s vprašanjem od in dovažanja pridobljenega kuriva. Potrebni bodo nešteto vozil, da spravimo okrog 500.000 kubičnih metrov, ki jih rabimo za zimo, do kraja potrošnje.

V prihodnjih dneh se bo podala deželna vlada s svojimi uradniki in z deželnim glavarjem Pieschom na čelu v določeni gozd, da pripravi kurivo za svoje uradne prostore. Temu delu se bodo priključili tudi člani angleške vojaške vlade v Celovcu.

POŠTA IZ AVSTRIJIE

Dunajske novice

Zavezniški poveljniki Dunaja so se sestali na posvetovanje ter sprejeli sklepe načelne važnosti. Najvažnejše vprašanje se tiče prehrano Dunaja, po 1. septembru bo pa na prehrano Dunaja, po 1. septembru bo pa naloga zasedbenih sil, da dovažajo živila in sicer vsaka v razmerju števila prebivalstva v lastnem zasedbenem predelu. Razdelitev Avstrije, ki je itak precej majhna država, na štiri zasedbene pasove, ovira gospodarsko obnovo, zato se je tudi razpravljalo o tem, kako bi se te ovire vsaj omilile. Baje so se že dokopali do nekih načrtov.

Kancelar avstrijske vlade, dr. Karel Renner, je naslovil na generala Marka Clarka, poveljnika ameriških čet v Avstriji, osebno pozdravno poslanico. Kakor znano, je general Clark nedavno govoril besede polne dobrohotne naklonjenosti v prid Avstrije. Dr. Renner je zdaj v svojem pozdravu naglasil: „Trdno upamo, da se bo general Clark skupno z ostalimi člani zavezniškega svetovladstva izkazal podpornika naše domovine. Vemo, da smemo gojiti nade.“

Sklepi zavezniških poveljnikov pomenijo za Dunaj ugoden preobrat, zakaj bili so trenutki, ko se je moralo prebivalstvo že bati lakote. Kakor vedo povedati podrobna poročila, je ureditev preskrbe Dunaja po 1. 9. samo prehodnega značaja. Dokončna rešitev bo predmet nadaljnjih pogajanj.

Za kakih 200.000 ljudi, kolikor jih živi v dunajskih okrajih angleške zasedbe, bodo Angleži dovažali živila iz vojaških zalog v Trstu in Vidmu (Udine).

Tem večje so težave v francoskem zasedbenem pasu, ker gre tu za 225.000 lačnih prebivalcev. Američani so morali nekajkrat celo francoskim četam priskočiti s prispevki hrane na pomoč.

Ne samo prehrana, tudi zima skrbi Dunajčane. Dunaj, močno prizadet po zračnih napadih, potrebuje za svoje milijonsko prebivalstvo stanovanj, zlasti takih, ki bo v njih mogoče prebiti zimo. Dunajska vlada je odredila, da je treba najprej spraviti v kraj ruševine, ker upajo na ta način odkriti še marsikateri uporaben stanovanjski prostor. Tudi je poprava manj prizadetih hiš šele tedaj mogoča, če dostop do njih ni oviran. Vse moške osebe od 16. do 60. leta, a tudi ženske do 40. leta se morajo staviti za to delo na razpolago. Nekdanji člani nacistične stranke so v isti namen vpreženi do starosti 65. let.

Ker se vrača iz koncentracijskih taborišč toliko žrtev nacizma, je treba dosti stanovanjskega prostora. V vseh okrajih posluje poseben stanovanjski urad, ki mu morajo hišni lastniki predložiti sezname najemnikov. Temeljem teh seznamov se potem odkazujejo stanovanja. Nacisti načeloma ne morejo obdržati stanovanj. Komur oblasti dostavi ukaz o izselitvi, mora stanovanje v dveh do treh dneh izprazniti.

Dunajsko prebivalstvo polno veselja pozdravlja najnovejšo vest, ki pravi, da dospe prvi britanski transport živil že prihodnji teden na Dunaj.

*

Avgusta je izšel prvič „Wiener Kurier“, ki ga v nemškem jeziku izdaja poročevalni urad ameriških čet. Kot edini večerni časopis bo razen nedelje izhajal vsak dan. Prva številka ima 150.000 izvodov naklade. Pri naša kot uvodnik proglas generala Marka Clarka, ki poveljuje ameriški vojski v Avstriji.

*

26. avgusta se je pripetila pred glavno pisarno komunistične stranke na Dunaju tajinstvena eksplozija. Domneva se, da je eksplodirala mina, ki se je nahajala pod pločnikom. Cloveških žrtev ni bilo.

*

V okraju Braunau so v poslednjem času zopet aretirali vrsto bivših funkcionarjev nacistične stranke, med drugimi SA-Obergruppenführerja Hermanna Reschnyja. Med „velikimi“ se nahaja tudi propagandni in kulturni vodja iz Gmundena.

Sodelavci 11. oklopne divizije so nadalje ujeli v taborišču za vojne ujetnike v Ebensee-ju enega najbrezobzirnejših gestapovskih voditeljev in sicer polkovnika Walterja Huppenkothena, ki se je bil preoblekel v navadnega vojaka. Bil je ob koncu vojne šef urada za obrambo proti vohunstvu in mejne kontrole pri Reichsführerju SS - Himmlerju v Berlinu. Od leta 1940 do 1942 je bil vodja gestapi v Krakovu in v Lublinu na Poljskem. Nadporočnik Ralph Günther, znani gestapovski vodja, ki je sodeloval pri množičnih umorih židov, se je takoj po svoji aritaciji zastrupil.

*

Prvi britanski vlak z živili je dne 29. avgusta zjutraj dospel na Dunaj, naložen s 480 tonami moke, sladkorja, krompirja in kave za civilno prebivalstvo. Nekdanji nacisti bodo pomagali pri raztovorjenju.

Avstrijski borci v jugoslovanski armadi

Kolik je delež, s katerim so avstrijski prostovoljci prispevali za osvobodjenje Evrope izpod nacističnega jarma, se danes še ne da dokončno presoditi. Toliko pa je gotovo: večji je, nego se svetu zdi.

Kakor v skoroda vseh zavezniških armadah so se tudi v okviru jugoslovanske vojske borili mnogi Avstrijci ramo ob ramo s pogumnimi vojakmi slovenske ljudske armade. Šlo je za politične preganjance, ki jim je bilo uspelo, da so ušli nacističnim biričem, šlo je dalje za avstrijske vojake in borce svobodnjake, ki so iz lastne pobude našli pot do slovenske ljudske vojske, in naposled so se javili še avstrijski vojni ujetniki. Če se je izkazalo, da jim v političnem oziru ni nič očitati, so smeli zagrabiti za orožje zoper skupnega tlačitelja.

Ti avstrijski borci za svobodo, pretežno preprosti delavci in kmetje starejših letnikov, so koncem leta 1944 slovensko armadno poveljstvo prosili, da bi smeli urediti posebno avstrijsko enoto v okviru slovenske vojske. Prošnjo se je ugodilo. Dne 24. novembra 1944 so sestavili prvi avstrijski bataljon in ga svečano zaprisegli. Skladal se je iz samih Avstrijcev. Tudi častniki so bili Avstrijci in poveljevali so na avstrijski način. Člani so nosili jugoslovansko uniformo, dobavljeno po Angležih. Njihova avstrijska pripadnost je bila razvidna iz avstrijskega grba, ki so ga nosili na levem rokavu. Odbor, ki mu gre zasluga, da je bataljon nastal, je štel šest mož. Bili so to Tastschel Peter (delavec) in Truppe Janez (kmet), oba Korošca, Štajerc Schober Anton (kmet), Gornjeavstrijec Fuchs Roman (ključavničar), Tirolec Baier Maks (kmet) in Dunajčan Preininger Leon (železničar).

Ustanovitev prvega avstrijskega bataljona je bil korak zgodovinskega pomena. Pojavila se je izza usodnih dni „anschlusa“ prva skupina mož, ki so si upali pod rdečebeloro-rdečo zastavo vihteti meč zoper tujino nasilnost, ki je dušila Avstrijo. V dobi, ko

so se pripravljale največje odločitve, so ti možje prižgali luč, ki je z žarko svetlobo naznanjala protifašistovskim rodoljubom v domovini, da niso osamljeni. Navdušeno je domovina pozdravljala svoj bataljon svobode. Vsi, ki so ječali pod jarmom nacizma, so mogli iz te novice črpati nove nade in novo moč. Ni mogoče dovolj povdarjati, kolik je bil moralni učinek tega dogodka: domovina je dobila v odločilni vojni dobi pobudo ne samo za vstrajanje v odporu, ampak tudi za njegovo jačjenje. Svet je mogel spoznati, da so Avstrijci voljni in odločni, dejavno prispevati za osvobodjenje svoje dežele.

Za prvim bataljonom je kmalu sledil drugi. Ko je Hitlerjeva Nemčija zgrmela na kup, je šla jugoslovanska armada tri bataljone. Poleg tega je pa bilo v različne jugoslovanske edinice uvrščenih dosti drugih Avstrijcev, ki so stali svoje življenje na kocko za svobodo domovine in Evrope. Zlasti velja to za edinice IX. armadnega zbora, ki je imel svoj glavni stan v Cerknem na Primorskem. Prevladoval je tu koroški živelj. Vsi, naj si so korakali v lastnih bataljonih ali v slovenskih edinicah, so se odlikovali z zgledno disciplino, s pogumom in hrabrostjo. Niti v trenutkih hude nevarnosti in stiske niso obupali. Po pravici so si priborili spoštovanje in priznanje slovenskih in italijanskih tovarišev. Vedeti je treba, da je jugoslovanska armada premogla razen avstrijskih enot tudi povsem italijanske, sestavljene večinoma iz prostovoljcev primorskega in istrskega rodu.

V političnem oziru so pripadali avstrijski borci za svobodo v slovenski vojski vsem protifašistovskim taborom: tu ste našli komuniste v bratski skupnosti s staropreizkušenimi socialistnimi demokrati in videli ste lahko liberalce poleg uverjenih katoličanov. Bilo je občestvo bojovitih rojakov, in le želeli bi bilo, da se ta duh sloge obnese še pri gradnji neodvisne, demokratske Avstrije.

Rudolf Cefarin

Skrb za brezdomce

OBISK V BEGUNSKEM TABORIŠČU V SPITTALU OB DRAVI

Britanska oblast na Koroškem nudi tisočim brezdomcem streho, hrano, občutek varnosti in žarek upanja na boljšo bodočnost. Skrbeti za tisoče pregnancev različnih narodnosti je problem, ki ga je britanska vojaška oblast v Avstriji z dobrim uspehom rešila.

Na mnogih mestih so postavljena taborišča. Taborišče v Spittalu ob Dravi je za vsa ostala taborišča na britanskem zasedenem ozemlju v Avstriji tipičen primer. V taborišču živi sedaj približno 2000 ljudi, med njimi največ Jugoslovancev. Tudi Litavci, Letonci in Čehi se nahajajo tam. Edini pogoj za sprejem v taborišče je brezdomstvo.

Britanskega vojaškega osobja v tem taborišču je malo. Sestoji iz dveh častnikov, štiri podčastnikov in sedem ostalih činov. Ti so obenem požarna bramba, taboriška policija in bolniški strežniki.

Otroci imajo lastno kuhinjo, lastne jedilnice, igralnice in predvsem lepo urejeno šolo za Jugoslovane, Čeha in Letonce, ki jo lahko do 16. leta obiskujejo. Tu se učijo

brati, pisati in računati. Ostali predmeti se poučujejo skupno za vse narodnosti, na pr.: umetnost, tesarstvo, izdelovanje igračk itd. Za dekleta obstaja tudi pouk v šivanju in čipkarstvu. Dodatno k temu pouku obstajajo še posebni razredi, kjer se dekleta učijo šivanja, pletenja in gospodinjstva. Za dečke se prirejajo posebni tečaji za pletenje košar in za raznovrstno rokodelstvo. Bolj dorasli dečki med 15. in 16. letom lahko obiščejo 6-tedenski tečaj za motorna vozila. Dečki imajo v taborišču tudi priliko, da se izuče za čevljarje, kovače, tesarje, mehanike, ključavničarje itd. Večerni pouk je dopolnjen učencem vsake starosti. Za Jugoslovane je poseben tečaj za poljedelstvo in sicer šestkrat na teden.

Taborišče v Spittalu je takorekoč prehodno taborišče, ki nudi streho in prehrano ljudem, ki jih je nacistični sistem pregnal iz domovine. Vendar sliči to taborišče nekaki vasi. V njej je življenje organizirano na skupnih temeljih. Vsak posameznik prispeva svoj delež k skupnemu blagostanju.

trdna valuta in določene cene. Nezakonito povišane cenevsake vrste, vseeno od koga zvišanje izvira, morajo biti takoj znižane na prejšnjo dopustno mero. Potrebno je, da se vsak posameznik navadi na to, da se ravna po določenih cenah, in odkloni vsako menjavo blaga in veriženje z njim. Vojaška oblast bo vsako tozadevno prizadevanje prebivalstva podpirala, je pa tudi pripravljena, kaznovati vsakogar, ki se bo pregrešil zoper zakon o cenah, z vsemi tozadevnimi kazenskimi pripomočki in ga bo po potrebi postavilo tudi pred vojaško sodišče. To ni nobeno prazno svarilo!

Pred dnevi je bilo v Gradcu 70 oseb radi črne borze aretiranih in se sedaj nahajajo v zaporu.

Ceste in mostovi na vzhodnem Tirolskem popravljani

Po zadnjem poplavi so bile nekatere ceste v dolinah vzhodne Tirolske za prevoz neprimerne. Škoda je sedaj v toliko popravljena, da je mogoč promet Huben—Matrei po iselskem mostu, ki so ga nanovo zgradile britanske čete. Tudi cesta Huben—Sv. Jakob je stavljena v promet. Cesta Huben—Kals ostane še naprej zaprta. Grajski most, ki ga je odnesla voda, se že popravlja. V nekaj dneh po promet v iselsko dolino brez nadaljnjih zaprek zopet mogoč.

Vzgoja mladina

(Odmev na članek prof. Wilfana)

O vzgoji mladine se piše v „Kroniki“ dne 24. avgusta. K temu spisu je treba marsikaj pripomniti. Spis graja „da se mladina izživlja enostransko v strankarske namene. Vsaka stranka je po mladinskih sekcijah vzgajala mladino zase.“ Res je tako, in srce nas je moralo boleti, ko smo videli, kako je nacizem vlekel naše fante in dekleta proč od staršev, proč od Cerkve, ko smo videli, kako se razdira zapoved: Spoštuj očeta in mater — in spoštuj starega človeka.

V okolici Velikovca se je zgodilo to-le: Oče posestnik je prišel po dolgih dveh letih na dopust. Pred Petrogradom je zmrzaval, da je bil za vojaško službo skoroda nesposoben. Pride nedelja. Oče pravi svoji hčerki: „Danes pojdeš z menoj v cerkev!“ Deklica je ugovarjala: „Imamo apel!“ „Kaj meni tvoj apel! ti greš z menoj v cerkev.“ Čez par dni pride mladinski voditelj in preti vojaku: „Ce dekleta ne pustite k apelu, vsa bomo izselili.“ Hudo je, če vojaku posestniku, done v ušesa take pretnje. Nacistična država je trčila ob pravico očeta. Omenjeni spis v „Kroniki“ nadaljuje: „Vzgoja mladine naj se izvede izključno le po državnih vzgojiteljih, brez vpliva kakršnekoli politične stranke. Mladina naj se zbira prvenstveno pod državnim nadzorstvom v raznih kulturnih, športnih in telovadnih institucijah.“ Morebiti pisatelj teh vrsti ni mislil tako napačno, kakor se vidi na prvi pogled.

Vprašanje: Kako se naj vzgaja, in kdo naj vrši to nalogo, se ne more tako rešiti, da naj država vse izvaja. V Franciji vladajo framašoni že 50 let, in posledica? Prišla bi bila Francija v minuli vojski v nemško oblast, ko bi je Angleška ne bila rešila. V Nemčiji je v ravnokar minuli dobi prišel nacizem do oblasti, država je bila nacistična, in z njo vsa vzgoja, mi pa se povprašujemo: „Kaj bo mladino, ki so jo nacisti vzgajali z obilno telovadbo in vsem mogočim športom?“

Leon XIII., eden najbolj prosvitljenih duhov minulega stoletja, je leta 1864. že kot škof v Peružiji pisal o vzgoji sledeče: „V naših dneh je v zadevi vzgoje prodrlo načelo, da vzgoja mladine pripada državi. Vzgojanje, ki ga zahteva naravni razum, je z avtoriteto starišev bistveno združeno, da stariši te naloge nikdar ne smejo pustiti v nemar. Državna avtoriteta po svojem položaju v svetovnem redu ni pooblaščen, jemat nase dolžnosti starišev. Naloga države je pa, naravne vzgojitelje podpirati v njihovem delovanju, ter varovati družino v njenem delu... Človek stopi v svet kot božja stvar, kajti Bog ga je poklical v življenje. Potem pa je človek otrok tistih, ki so mu dali življenje. Prvo razmerje, v katero človek stopi, je verovanje, drugo razmerje je družinsko. Prva dolžnost človeka je, da spozna Boga in mu služi, druga dolžnost pa je, da pripozna avtoriteto starišev. Družina ne izvira iz države, in oblast starišev ni nastala na temelju človeških postav. Dolžnosti starišev do otrok, in otrok do starišev imajo prednost pred vsako drugo postavo in pred vsako državo. Te dolžnosti so višje kakor družabni red. Človek se rodi kot socialno bitje in predvsem pripada domači in verski družbi, v državno družbo stopi šele po družini pripravljen z verskim poukom in pod oblastjo starišev. Zato se državnim oblasti pri vzgoji otrok pripozna vloga pomočnice, vzgajanje samo pa pripada brez dvojbe starišem.“

Drug mislec, čigar svetovni ugled je znan, Francoz Le Play piše: „Glavna težkoča vzgoje je v tem, da se fantu, mladeniču in možu ohrani spoštovanje do očeta. Če se ta naloga ne reši, razpade vse vzgojno delo v veliko nesrečo družini in družbi.“ (Le constitution: p. vi.). Sport in igre imajo sicer svoj pomen pri vzgoji. O tem se je veliko govorilo v stari Grčiji, modrijan Platon pa je sodil: „Veliko je zaniknih ljudi v Attiki, a najslabši so atletje.“ Vzgojitelji nam bodo potrdili, kako slabo vpliva na dijake, če tisti največ velja, ki žogo najspretnije poze, ne pa tisti, ki največ misli in dela. Čudimo se, da merodajni krogi nočejo videti vzgojnih vspehov v naših semeniščih in samostanskih šolah. Slučajno najdemo med stariimi zapiski tole: Dne 25. julija 1904. dejal je ravnatelj gimnazije v Celovcu tedanjemu prefektu Marijanišča dr. Arnejcu: Veliko hvaležnosti smo vam dolžni. Marijanišču se ima gimnazija zahvaliti za svoje sijajno stanje. Hudo je, da je med dijaki toliko nemorale. Ne samo pregreški, zločini se dogajajo in so na dnevnem redu. Pet smo jih morali izključiti in večje število drugih smo kaznovali s strogimi karcerji.“ Tisto leto je bilo med 153 gojenci Marijanišča 50 odličnjakov, iz mesta je bilo 300 dijakov, med njimi samo 30 odličnih. Na sadu jih boste spoznali. Nihče ne zahteva, da denemo vse dijake v semenišče, a če bi se zatlra semenišča in bi bili katoliški stariši prisiljeni, da pošljejo svoje sinove v državne zavode, recimo vojašnice, bi to bila velika nesreča. Državni vzgojni monopol se ne more odobravati.

V. P.

List izhaja vsak petek. Uredništvo in uprava: Celovec, Bismarckring 13.